

Raad voor het Basisonderwijs

Basisonderwijs

Samenwerking tussen Ouders en School

VLAAMSE ONDERWIJSRAAD
Leuvenseplein 4 Tel. (02) 219 42 99

Garant

SAMENWERKING TUSSEN OUDERS EN SCHOOL

Deze publicatie is een product van de Raad voor het Basisonderwijs van de Vlaamse Onderwijsraad en werd voorbereid door een werkgroep.

Medewerkers aan deze werkgroep waren: Filip Bourgeois (voorzitter), Roger Billiau, Emiel De Cock, Chris Debrouwer, Veerle Hendrickx, Lieve Janssens, Marlies Jongsma, Marc Laquière, Ann Lust, Marc Michiels, Dirk Piqueur, Raf Somers, Luc Van Acker, Luc Van der Auwera, Daniël Van Effelterre, Régine Vandervee, Jos Vanlandschoot, Johan Vanwynsberghe

VLOR – Raad voor het Basisonderwijs

Samenwerking
tussen
Ouders en School

VLOR – Raad voor het Basisonderwijs
Samenwerking tussen Ouders en School
Leuven – Apeldoorn
Garant
2001

86 blz. – 24 cm
D/2001/6356/01
ISBN 90-441-1177-9
NUR 840

Omslagontwerp: Danni Elskens

© Vlaamse Onderwijsraad & Garant-Uitgevers n.v.

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke, voorafgaande en schriftelijke toestemming van de rechthebbende en van de uitgever.

Garant
Somersstraat 13-15, B-2018 Antwerpen
Koninginnelaan 96, NL-7315 EB Apeldoorn
www.garant-uitgevers.be uitgeverij@garant.be
www.garant-uitgevers.nl info@garant-uitgevers.nl

HOOFDSTUK I

Visie op samenwerking tussen ouders en school in het basisonderwijs 9

■ Samenvatting 9

1 Inleiding 10

2 Samenwerking tussen ouders en school: begripsafbakening 14

2.1 Definitie 14

2.2 Zinnvolle motieven voor samenwerking tussen ouders en school 15

2.2.1 Pedagogische en onderwijskundige motieven 15

2.2.2 Maatschappelijke motieven 16

2.3 Het pedagogisch project van de school 17

2.4 Een diversiteit aan activiteiten 17

2.5 Actoren in én rondom de school 21

2.5.1 Op individueel niveau 23

2.5.2 Op klas- en schoolniveau 23

2.6 Gelijkwaardige partners elk met hun eigen en gezamenlijke verantwoordelijkheden 24

3 Vormen van samenwerking tussen ouders en school 25

3.1 Informatie-uitwisseling en overleg 25

3.2 Ondersteuning van de klas- en schoolwerking 28

3.3 Ondersteuning of organisatie van onderwijsleeractiviteiten 29

3.4 Meebepalen - adviseren - instemmen - beslissen 32

HOOFDSTUK II

Actiemogelijkheden voor de school in de samenwerking tussen ouders en school 37

■ Samenvatting 37

1 Inleiding 38

2	Het formuleren, evalueren en bijsturen van een beleids- en actieplan	39
2.1	De formulering van een beleidsplan	40
2.2	De vertaling van het beleidsplan in een actieplan	40
2.3	De inhoud van het actieplan	40
2.3.1	Het drempelverlagend karakter van activiteiten	41
2.3.2	Informatie-uitwisseling en overleg	41
2.3.3	Ondersteuning van de klas- en schoolwerking	42
2.3.4	Ondersteuning of organisatie van onderwijsleeractiviteiten	43
2.3.5	Meebepalen - adviseren - instemmen - beslissen	43
2.4	Het communiceren van het actieplan	44
2.5	De uitvoering van het actieplan	44
2.6	Het evalueren en bijsturen van een actieplan	44
3	Inspelen op school- en omgevingsfactoren	45
3.1	Samenstelling van de groep ouders qua gezinsvormen	45
3.2	Samenstelling van de groep ouders qua sociaal-economische achtergrond of qua scholingsniveau	47
3.3	Sterke betrokkenheid op het eigen kind	49
3.4	De aanwezigheid van de nodige kennis en vaardigheden bij ouders	50
3.5	Verscheidenheid in de groep kinderen qua ontwikkelings- en leermogelijkheden	51
3.6	Afstand	52
3.7	Het aanwezige organisatiemodel en de aanwezige schoolcultuur	53
3.8	Een sociaal-vaardig team	53
3.9	Het takenpakket van scholen en bijhorende middelen	53

HOOFDSTUK III

Actiemogelijkheden voor ouders in de samenwerking tussen ouders en school

	Samenvatting	55
1	Inleiding	55
2	Informatie-uitwisseling	57
2.1	Meewerken aan bestaande initiatieven	57
2.2	Stimuleren tot nieuwe initiatieven	59
3	Ondersteuning van klas- en schoolwerking (via thuismilieu)	59
3.1	Meewerken aan bestaande initiatieven	59
3.2	Stimuleren tot nieuwe initiatieven	61

4	Ondersteuning of organisatie van onderwijsleeractiviteiten	64
4.1	Meewerken aan bestaande initiatieven	64
4.2	Stimuleren tot nieuwe initiatieven	65
5	Meebepalen - adviseren - instemmen - beslissen	66
5.1	Meewerken aan bestaande initiatieven	66
5.2	Stimuleren tot nieuwe initiatieven	67

HOOFDSTUK IV

	De rol van de overheid in de samenwerking tussen ouders en school	69
--	---	----

	Samenvatting	69
--	--------------	----

1	Inleiding	70
----------	-----------	----

2	Waarborgen op minimale rechten en plichten van en voor de betrokken actoren	71
----------	---	----

2.1	Huidige regelgeving	72
-----	---------------------	----

2.1.1	Informatie-uitwisseling	72
-------	-------------------------	----

2.1.2	Ondersteuning van klas- en schoolwerking (via thuismilieu)	72
-------	--	----

2.1.3	Ondersteuning van onderwijsleeractiviteiten	73
-------	---	----

2.1.4	Meebepalen - adviseren - instemmen - beslissen	73
-------	--	----

2.2	Controle op de regelgeving	75
-----	----------------------------	----

2.3	Bemiddeling tussen verschillende bij het onderwijs betrokken actoren en behandeling van geschillen	75
-----	--	----

2.4	Aanbevelingen aan de overheid ter optimalisatie van de huidige regelgeving	77
-----	--	----

2.4.1	Statuut van de vrijwilliger	77
-------	-----------------------------	----

2.4.2	Participatie- en schoolraden	77
-------	------------------------------	----

2.4.3	Ombudsdienst	79
-------	--------------	----

2.4.4	Participatiecolleges	79
-------	----------------------	----

3	Voorwaarden scheppen voor optimale samenwerking tussen ouders en school	80
----------	---	----

3.1	Ondersteuning	80
-----	---------------	----

3.1.1	Beschrijving	80
-------	--------------	----

3.1.2	Aanbevelingen	81
-------	---------------	----

3.2	Emancipatie	82
-----	-------------	----

3.2.1	Beschrijving	82
-------	--------------	----

3.2.2	Aanbevelingen	83
-------	---------------	----

	BIBLIOGRAFIE	85
--	---------------------	----

VISIE OP SAMENWERKING TUSSEN OUDERS EN SCHOOL IN HET BASISONDERWIJS

Samenvatting

De Raad Basisonderwijs heeft op 18 november 1998 een werkgroep in het leven geroepen en die de opdracht gegeven een visietekst rond ouders en school voor te bereiden. Hiermee wil de Raad Basisonderwijs de school en de ouders uitnodigen om te reflecteren over de meerwaarde, de mogelijkheden en onmogelijkheden van samenwerking tussen ouders en school. De visietekst wordt verder ook vertaald naar mogelijke actiepunten voor school, ouders en overheid.

Pedagogische, onderwijskundige en maatschappelijke motieven liggen aan de grondslag van de vraag naar samenwerking tussen ouders en school. Kinderen moeten zich thuis voelen op school. De school moet daarom aandacht en respect tonen voor de leefwereld van ieder kind. Dit veronderstelt een intensieve samenwerking tussen ouders en school. Ook optimale leer- en ontwikkelingsmogelijkheden voor elk kind nopen tot inspelen op de specifieke context van elk individueel kind. Bovendien kan samenwerking tussen ouders en school ook ondersteuning bieden aan de opvoedingstaken van ouders en kan samenwerking bijdragen tot processen van interne en externe democratisering.

Samenwerking tussen ouders en school kan verschillende soorten activiteiten omvatten. De raad onderscheidt daarbij de volgende categorieën van activiteiten: informatie-uitwisseling en overleg, ondersteuning van klas- en schoolwerking via het thuismilieu, ondersteuning van onderwijsleeractiviteiten op school, meebepalen-adviseren-instemmen. De raad is de mening toegedaan dat geen enkele activiteit, geen enkele combinatie van activiteiten als ideaal of als meest prioritair moet worden beschouwd. Elke context en tijdsperiode vereist een aan die context en tijdsperiode aangepast model van samenwerking. Daarom ook dient de wijze van samenwerking tussen ouders en school te kaderen in het pedagogisch project van de school.

In de samenwerking tussen ouders en school zijn tal van actoren betrokken. Heel wat van die actoren bevinden zich in een individuele relatie met leerlingen, op klas-

en schoolniveau. Maar ook daarbuiten zijn nog tal van actoren actief: CLB, pedagogische begeleidingsdiensten, zelfhulpgroepen, comités bijzondere jeugdzorg, enz.

Elk van die actoren draagt een stuk eigen verantwoordelijkheid maar ook een gezamenlijke. Ook ouders en school situeren zich in deze gezamenlijke verantwoordelijkheid. Daarbinnen treden ouders en school als gelijkwaardige partners op.

De samenwerking tussen ouders en school wordt geïnspireerd door pedagogische, onderwijskundige en maatschappelijke motieven en wordt gekaderd in het pedagogisch project van de school. Deze samenwerking omvat een diversiteit aan activiteiten waarbij relevante actoren in en rond de school als gelijkwaardige partners elk met hun eigen en gezamenlijke verantwoordelijkheid in betrokken zijn.

1 Inleiding

WAAROM EEN STANDPUNT VAN DE RAAD BASISONDERWIJS OVER DE SAMENWERKING TUSSEN OUDERS EN SCHOOL?

De Raad Basisonderwijs heeft in december '95 reeds een standpunt ingenomen met betrekking tot de rol van ouders in de basisschool. De raad stelde dat de basisschool, in samenspraak met ouders, een fundamentele taak heeft bij de persoonlijke ontwikkeling van kinderen. Het behoort tot de taak van de basisschool zorg te dragen voor de totale persoonlijkheidsontwikkeling van kinderen, voor de continuïteit in het aanbod opdat kinderen zich optimaal zouden kunnen ontwikkelen, én voor de inbedding van de school en haar aanbod in de maatschappelijke context. De school zal als maatschappelijke organisatie in dialoog treden met de lokale gemeenschap in het algemeen en met de ouders in het bijzonder. Inzake de betrokkenheid van ouders stelt de aanbeveling dat de samenwerking met en tussen ouders, al dan niet in een georganiseerd verband, een belangrijk overleg- en werkplatform is voor de schoolwerking. Die samenwerking met ouders is ook een noodzakelijk element bij een volwaardige individuele begeleiding van kinderen.

De Raad Basisonderwijs blijft bij de basisidee dat het gericht werken aan een goede relatie tussen ouders en school positieve effecten genereert voor alle betrokken partijen. Vooral het kind – en daar doen we het toch voor – plukt hier op termijn de vruchten van.

Omwille van de groeiende aandacht voor samenwerking tussen ouders en school wenst de Raad Basisonderwijs het thema opnieuw in de kijker te stellen en zijn visie hieromtrent te actualiseren en verder uit te diepen.

Voor ouders stopt de verantwoordelijkheid voor de opvoeding van hun kinderen niet aan de schoolpoort. En ook de school deelt in de opvoedingsverantwoordelijkheid van de ouders. Door de groeiende achterstandsproblematiek in grote steden en de toenemende arbeidsparticipatie van (beide) ouders worden meer opvoedingstaken bij de school neergelegd.

Ook andere wijzigingen in het maatschappelijk leven hebben impact op de relatie tussen ouders en school. Omwille van de toenemende individualisering en het globaal stijgend opleidingsniveau van ouders gaan deze zich ook als kritische consumenten van onderwijs opstellen. Hun mondigheid t.a.v. de school en hun betrokkenheid t.a.v. het onderwijs aan hun kind neemt toe. De huidige tendens naar bestuurlijke schaalvergroting, ook op niveau van het basisonderwijs, stelt bijzondere eisen aan het streven naar een grotere betrokkenheid van ouders bij het bestuur van de school.

WAAROM IN DE RAAD BASISONDERWIJS EEN STANDPUNT OVER SAMENWERKING TUSSEN OUDERS EN SCHOOL?

Effectieve vormen van samenwerking tussen ouders en school veronderstellen een onderling **respect** voor de **verscheidenheid van alle actoren**. De Raad Basisonderwijs van de VLOR heeft ook daarom in haar werking prioriteit gemaakt van het thema en een werkgroep opdracht gegeven een visietekst met betrekking tot samenwerking school en ouders voor te bereiden.

SAMENWERKING TUSSEN OUDERS EN SCHOOL MAAKT DEEL UIT VAN EEN PARTICIPATIEVE SCHOOLCULTUUR

Omdat samenwerking tussen ouders en school niet nieuw is, heeft de werkgroep kunnen putten uit de **ervaringen** die in vele scholen opgedaan werden. Deze 'participatieverhalen' uit de praktijk leren ons dat er op een aantal plaatsen schitterende zaken gerealiseerd worden. Ouderbetrokkenheid is in die scholen een evidentie, vaak ook het resultaat van een lang proces. Een groot aantal praktijkverhalen leert ons evenwel dat aan ouderbetrokkenheid nog heel wat moet gesleuteld worden. Zowel van de kant van de ouders als van de kant van de school leeft er nog argwaan, lukken een aantal goedbedoelde stappen niet, of is er alleen op papier – via de participatieraden/schoolraden – van ouderbetrokkenheid sprake.

In deze context is het belangrijk erop te wijzen dat het versterken van de samenwerking tussen ouders en school slechts één aspect vormt, hoe belangrijk ook, van de **participatieve schoolcultuur**. Het voeren van een open en participatief schoolbeleid, rekening houdend met de positie van alle onderwijsparticipanten, wordt door de raad als een belangrijke doelstelling voor elke school vooropgesteld.

Aansluitend hierbij stelt de raad dat het versterken van de samenwerking tussen ouders en school, geenszins afbreuk wil doen aan de mogelijkheden en uitdagingen voor meer inspraak van leerlingen in het schoolbeleid.

DE SCHOOL: EEN KNOOPPUNT VAN RELATIES!

Ondanks de vele en relevante motieven voor samenwerking tussen ouders en school, blijkt het in de dagelijkse praktijk niet altijd even gemakkelijk om samenwerking te realiseren. Uit diverse ervaringen en getuigenissen blijkt dat samenwerking tussen ouders en school in een aantal scholen tot ieders tevredenheid verloopt. Elders daarentegen zijn **spanning en conflicten** troef: ouders voelen zich onzeker om met hun zorgen naar de school te gaan, leraren balanceren tussen kritiek en ondersteuning, ouders vinden dat ze onvoldoende geïnformeerd worden, de directie houdt de deur voor ouders liever dicht, scholen stellen desinteresse, onkunde en schroom vast bij ouders, scholen zijn niet altijd even enthousiast over samenwerking, het schoolbestuur is intensieve samenwerking niet genegen, enz. Als ouders zich op verschillende niveaus binnen de school met een bepaalde betrokkenheid mee engageren met het team, wordt de school snel een **knooppunt van relaties**. De intermenselijke relaties tussen de verschillende actoren kunnen in de samenwerking tussen ouders en school een belangrijke rol spelen. Dat kan positieve, maar ook minder positieve effecten hebben. Immers, niet alle relationele contacten die ouders hebben, passen lyaal in het pedagogisch project van de school.

OPZET EN STRUCTUUR VAN DE VISIETEKST

Deze **visietekst** reikt een aantal aandachtspunten aan om tot een genuanceerd beeld te komen van samenwerking tussen ouders en school. De visietekst wil uitnodigen tot reflectie en **discussie** tussen al diegenen die bij de samenwerking tussen ouders en school betrokken zijn. We hopen dat al deze actoren deze visietekst met een positieve ingesteldheid lezen en ze als een uitdaging opnemen voor de verdere uitbouw van het Vlaamse basisonderwijs.

In deze tekst maken we via een begripsomschrijving van samenwerking tussen ouders en school onze visie kenbaar; vervolgens concentreren we ons op mogelijke vormen van samenwerking.

De Raad Basisonderwijs heeft ervoor geopteerd om de visietekst ook te vertalen naar mogelijke actiepunten voor school, ouders én overheid. De omschrijving van mogelijke actiepunten wordt aangevuld met praktijkvoorbeelden.

EENZELFDE VISIE VOOR DE OUDERS VAN ALLE KINDEREN, IN HET GEWOON EN BUITENGEWOON BASISONDERWIJS

Deze visietekst handelt over het basisonderwijs en heeft betrekking op samenwerking tussen school en ouders van alle kinderen. De raad vindt dat er wezenlijk geen onderscheid is tussen de doelen van samenwerking tussen ouders en school in het **gewoon en in het buitengewoon onderwijs**. Wel kan de aard van de samenwerking voor ouders van kinderen met bijzondere noden andere, intensievere vormen aannemen. Waar zinvol zullen specifieke verwijzingen gemaakt worden naar ouders van kinderen met bijzondere noden of worden specifieke voorbeelden gegeven. Aan het begrip 'kinderen met bijzondere noden' mag in de context van deze visie een ruime interpretatie gegeven worden. In principe gaat de raad ervan uit dat elk kind in het basisonderwijs geëigende noden heeft en best vanuit die individualiteit benaderd wordt. Kinderen met bijzondere noden zijn kinderen die omwille van fysieke, mentale, sociaal-emotionele of materiële redenen een meer individuele benadering veronderstellen. Deze kinderen treft men aan in het buitengewoon én in het gewoon onderwijs.

OUDERS?

In deze visietekst wordt de term 'ouders' gebruikt naast de term 'oudergroep' of 'individuele ouder'. Wanneer de term 'ouders' wordt gebruikt, wordt het onderscheid tussen 'de ouder georganiseerd in groep' of 'de individuele ouder' voor het begrip van de tekst niet relevant geacht. Daar waar nodig wordt 'de oudergroep' of 'de individuele ouder' gespecificeerd.

Het begrip 'ouders' moet hier overigens ruim geïnterpreteerd worden, rekening houdend met de grote verscheidenheid aan gezinsvormen. Ook grootouders, partners en kennissen van ouders kunnen hierbij een belangrijke verantwoordelijkheid opnemen. Het begrip 'ouders' moet gekoppeld worden aan de personen die voor het betrokken kind de volledige verantwoordelijkheid dragen.

In de visietekst wordt niet expliciet ingegaan op het verschil in bevoegdheden en opdrachten van het schoolteam en van schoolbesturen. Doorgaans wordt het begrip school als overkoepelend begrip gehanteerd.

2 Samenwerking tussen ouders en school: begripsafbakening

2.1 Definitie

Met betrekking tot samenwerking tussen ouders en school zijn verschillende begrippen gangbaar: ouderparticipatie, inspraak van ouders op school, medezeggenschap, betrokkenheid van ouders op school, samenwerking tussen ouders en school. Deze begrippen zijn alle verwant aan mekaar, maar geven ook uiting aan nuanceverschillen. Er leeft ook een verschillende gevoeligheid ten aanzien van deze begrippen.

Betrokkenheid van ouders op de school geeft meer uitdrukking aan de verbondenheid van ouders met de school van hun kind in diverse aspecten en de ruime interesse van ouders op het schoolgebeuren. Bij betrokkenheid viseert men vooral een houding, een attitude van de ouders ten aanzien van de school.

De term 'ouderparticipatie' wijst dan weer meer op het actief betrokken zijn van ouders bij allerhande besluitvorming in de school.

Soms wordt deze term verruimd tot 'school-ouderparticipatie' waarbij men doelt op een zo actief mogelijke betrokkenheid van ouders, school, buurt, schoolbestuur en externen bij het opvoedings- en onderwijsproces dat de aan hen toevertrouwde kinderen meemaken in gezin, op school en in de buurt. Deze term legt de klemtoon op de gelijkwaardigheid van de partners in het onderwijsgebeuren met respect voor elkaars inbreng, deskundigheid, inzet, enz.

In de context van deze visietekst werd geopteerd voor het begrip "samenwerking tussen ouders en school". Aan dit begrip wordt de volgende invulling gegeven.

De samenwerking tussen ouders en school wordt ingegeven vanuit pedagogische, onderwijskundige en maatschappelijke motieven en wordt gekaderd in het pedagogisch project van de school. Deze samenwerking omvat een diversiteit aan activiteiten waarbij de betrokken actoren, met hun specifieke en vaak ook gezamenlijke verantwoordelijkheden betrokken zijn. Samenwerking vereist het erkennen van de andere actoren als volwaardige partners.

2.2 Zinvolle motieven voor samenwerking tussen ouders en school

De motieven die spelen in de vraag naar samenwerking tussen ouders en school zijn van velerlei aard. In het kader van deze visietekst beperken we ons tot pedagogische, onderwijskundige en maatschappelijke motieven. Voor elk van de betrokken actoren zijn deze verschillende motieven niet in eenzelfde mate geldig.

2.2.1 *Pedagogische en onderwijskundige motieven*

Via samenwerking tussen ouders en school vermijdt men dat school en thuis twee verschillende werelden worden die duidelijk van elkaar gescheiden zijn en waardoor kinderen zich minder thuis zouden voelen op school. Het zich 'thuisvoelen op school' legt meteen het verband tussen 'thuis' en 'school'. De school dient daartoe de leefwereld van het kind te respecteren. Vanuit het respect voor de leefwereld van elk kind kan een leerkracht ook inspelen op ervaringen en vaardigheden die kinderen meebrengen van buiten de school. Dit leidt tot een verrijking van de leeromgeving. De leerkracht leert de diversiteit van ouders en van het thuismilieu kennen en maakt daarvan gebruik in het leerproces van alle kinderen.

Wil men op school de gehele persoonlijkheidsontwikkeling aanspreken, dan heeft de school informatie nodig over de context waarin kinderen tot dan toe kansen of mogelijkheden tot ontplooiing hebben gekregen. Zeker daar waar een school geconfronteerd wordt met kinderen met bijzondere noden is het erg belangrijk om de specifieke context van elk kind als uitgangspunt te nemen voor verdere ontwikkeling. Een goede samenwerking tussen ouders en school is een noodzakelijke voorwaarde om dergelijke informatie-doorstroming te realiseren.

Samenwerking tussen ouders en school kan ook bijdragen tot de **bewustwording van ouders** met betrekking tot de opvoeding thuis. Dit kan terloops gebeuren, maar ook intentioneel de vorm van opvoedingsondersteuning krijgen. Het vergroot de pedagogische mogelijkheden van de school bijvoorbeeld via de informatie die ouders aan leraren geven, en kan ook onderwijsondersteunend gedrag bij ouders uitlokken. De kracht van het impliciet handelen van leerkrachten op dit vlak ten aanzien van ouders mag niet onderschat worden. De weg naar een meer actieve en efficiënte onderwijsondersteuning van ouders verloopt via vele kleine gesprekken, handelingen en contacten.

Aan het buitengewoon onderwijs is naast de opdracht om onderwijs en opvoeding aan te bieden ook een verzorgende opdracht toegewezen. Voor deze verzorgende opdracht is samenwerking tussen ouders en school onontbeerlijk. Ouders beschikken voor deze verzorgende opdracht evenwel over een grote mate van ervaringsdes-

kundigheid. Zeker hier is continuïteit in handelen tussen school en thuis een belangrijk streefdoel.

Door samenwerking tussen ouders en school krijgt de school ook feedback op haar eigen werk wat uiteindelijk zal bijdragen tot de kwaliteit van het pedagogisch handelen en de realisatie van het pedagogisch project.

2.2.2 *Maatschappelijke motieven*

Uiteraard zijn er ook maatschappelijke motieven voor versterking van het samenwerkingsverband tussen ouders en school.

De school kan inzet verwachten van ouders, maar ouders moeten ook weten wat er op school gebeurt en invloed kunnen uitoefenen op het beleid van de school, doch met respect voor het pedagogisch project van de school. De relatie tussen ouders en school moet een wisselwerking zijn. Het verlenen van recht op informatie, en advies- en instemmingsrechten en de ouders als volwaardige partners in het schoolbeleid beschouwen, dragen aldus bij tot de **interne democratisering** van het onderwijs.

Het is een feit dat er een kloof bestaat tussen school- en thuismilieu voor kinderen uit sociaal-economisch minder begoede milieus en allochtonen. Het zich dus thuis voelen op school is niet voor ieder kind en ook niet voor iedere ouder evident. Indien men door samenwerking tussen ouders en school het inzicht van alle ouders in onderwijsleerprocessen kan versterken, draagt dit bij tot **de externe democratisering**. In eerste instantie worden aan kinderen daardoor meer ontwikkelingskansen meegegeven. Bovendien kan het ook de ouders meer zelfvertrouwen bijbrengen wat hun eigen leermogelijkheden betreft en tenslotte draagt samenwerking dan bij tot de beperking van uitsluiting en het versterken van gelijkwaardigheid.

De maatschappij heeft er bovendien alle belang bij om de leerpotenties van alle kinderen zo goed mogelijk aan te spreken. De arbeidsmarkt wordt immers hoe langer hoe minder toegankelijk voor laaggeschoolden. Deze groep ervaart overigens ook een probleem wat betreft het maatschappelijk functioneren in zijn totaliteit. Samenwerking tussen ouders en school kan bijdragen tot het versterken van de leerpotenties van leerbedreigde kinderen.

Men stelt ook vast dat er **nood** is aan **opvoedingsondersteuning**. Het opvoeden van kinderen en jongeren verloopt niet (meer) vanzelfsprekend. Ouders en andere professionele opvoeders stellen zich vragen over de eigen opvoedingsaanpak of worden geconfronteerd met negatieve gedragsproblematiek in het gezin, de school, enz. Het opvoeden verliest in deze context zijn natuurlijke vanzelfsprekendheid. De versterking van de samenwerking tussen school en ouders kan inspelen op deze

nood aan opvoedingsondersteuning en in dit licht preventief en reducerend optreden ten aanzien van opkomende gedrags- en emotionele problemen.

Samenwerking tussen ouders en school houdt potentieel mogelijkheden in tot onderlinge afstemming van waarden tussen ouders en school. Hierdoor kan samenwerking tussen ouders en school ook bijdragen tot meer **maatschappelijke cohesie**.

De school kan ook een **rol** vervullen in de **lokale gemeenschap**. Meer en meer gaan er stemmen op waarbij de plaatselijke school ook als een open leer- en ontmoetingscentrum zou kunnen functioneren. De georganiseerde lokale oudervereniging kan voor een aantal ouders ook een aanknopingspunt vormen voor integratie in de lokale gemeenschap. De lokale oudervereniging kan aldus een bijdrage leveren tot het verbeteren van de kwaliteit van onderwijs en opvoeding, de opbouw van een zinvolle sociale textuur, het terugdringen van de maatschappelijke vervreemding.

2.3 Het pedagogisch project van de school

De samenwerkingsmodaliteiten tussen ouders en school worden gekaderd in het pedagogisch project van de school. Het pedagogisch project van de school geeft uitdrukking aan de opvoedingsdoelen die men nastreeft, aan de waarden en normen die men belangrijk vindt en die men wenst te respecteren in de school..

Een veelheid van factoren beïnvloedt de inhoud van dergelijk pedagogisch project en de verdere uitwerking ervan in een schoolwerkplan. Denk bijvoorbeeld aan het mens- en maatschappijbeeld, de schoolcultuur, de accommodatie en infrastructuur, de inplanting, de demografische gegevenheid van het wervingsgebied, de verhouding tot andere scholen, de bestaande beleidstradities, de rol van de directie en de samenstelling van het personeelsteam en van het oudercomité.

Het pedagogisch project is dan ook het uitgangspunt bij uitstek voor het uittekenen van de krachtlijnen omtrent de samenwerking tussen ouders en school.

2.4 Een diversiteit aan activiteiten

Met samenwerking tussen ouders en school wordt hier het **brede gamma aan samenwerkingsmogelijkheden** bedoeld. Samenwerking omvat zowel de samenwerking tussen individuele ouders en onderwijspersoneel als de collectieve betrokkenheid van ouders in georganiseerde ontmoetingsvormen, zoals ondermeer de participatieraad/schoolraad, de oudervereniging, de vriendenkring.

Samenwerking tussen ouders en school kan een diversiteit van activiteiten omvatten. Deze activiteiten kunnen op verschillende wijzen worden ingedeeld. Hierna worden twee voorbeelden weergegeven.

Peters¹ maakt een onderscheid naar *doelen* en *inhoud van de activiteiten*.

Hij onderscheidt drie soorten *doelen*: onderwijskundige, pedagogische en democratische.

Onderwijskundig georiënteerde ouderparticipatie richt zich op het beter functioneren van het onderwijs door inschakeling van ouders bij allerlei activiteiten op de school. Pedagogisch georiënteerde ouderparticipatie heeft tot doel een betere ontplooiing van het kind door het opvoedingshandelen van leerkrachten op de school en ouders thuis beter op elkaar te doen afstemmen. Het derde door hem afgelijnd doel is de democratisering.

Samenwerking tussen ouders en school kan een bijdrage leveren aan de democratisering van school en maatschappij door ouders reële inspraak te geven in het schoolbeleid.

Bij de indeling naar inhoud van de activiteiten onderscheidt hij vier terreinen: het verlenen van hand- en spandiensten (activiteiten die geen rechtstreekse relatie hebben met onderwijs), onderwijsondersteunende activiteiten, deelname aan didactisch handelen van de leerkracht, meebeslissen en meedenken over het opzet en de organisatie van onderwijs. Activiteiten met een louter informerend karakter worden door Peters buiten beschouwing gelaten.

Vaak maakt men ook onderscheid naar de organisatievormen: gaat het om formele organisaties zoals de oudervereniging en de participatieraad/schoolraad, of gaat het eerder om informele contacten tussen bijvoorbeeld de ouders en de klasjuf?

Epstein² identificeert 6 categorieën van samenwerking tussen ouders en school.

1 *Gezinsplichten en ondersteuning van de schoolloopbaan van kinderen.*

Gezinnen hebben de plicht om te zorgen voor de veiligheid en gezondheid van hun kinderen, voor de ontwikkeling van hun sociale vaardigheden en voor hun opvoeding, zodat zij optimaal gebruik kunnen maken van de onderwijsmogelijkheden die hen worden geboden. De school heeft de plicht gezinnen te ondersteunen om deze plicht na te komen.

¹ Peters, J.J. (1977) Ouders en de school, Losbladig Onderwijskundig Lexicon, SB2000, pp. 1-15.

² Parents as partners in schooling, Centre for educational research and innovation, 1997.

2 *Communicatie tussen thuis en school.*

De school heeft de plicht om ouders te informeren over de werkwijze op de school en over de leervorderingen van hun kinderen, en om te voorzien in goede voorwaarden voor een communicatie tussen ouders en school enerzijds en school en ouders anderzijds.

3 *Gezinsbetrokkenheid ten aanzien van de school.*

Ouders en andere familieleden helpen leerkrachten in de klasactiviteiten en komen naar de school om allerlei sociale activiteiten te ondersteunen.

4 *Betrokkenheid van ouders bij het schoolwerk van hun kinderen.*

Ouders helpen hun kinderen in hun schoolwerk door toezicht te houden op het huiswerk, door hen te helpen in opzoekingswerk en door hen tal van informele educatieve activiteiten aan te bieden.

Scholen hebben een belangrijke opdracht om gezinnen te wijzen op het belang van dergelijke hulp en om ouders te scholen in hun leervaardigheden.

5 *Deelname van ouders in besluitvorming en beleid.*

Ouders kunnen een vertegenwoordiging hebben in schoolraden, adviescommissies en beleidsstructuren. Ze kunnen ook actief zijn in allerlei drukingsgroepen in de lokale gemeenschap.

6 *Samenwerkingsverbanden tussen ouders, scholen, bedrijven en andere gemeenschapsorganisaties.*

Tal van instellingen, culturele en sportverenigingen hebben een taak in het opvoeden en onderwijzen van kinderen. Er kunnen samenwerkingsverbanden worden aangegaan met betrekking tot werk-ervaringsprogramma's, naschoolse opvang, ontbijtclubs, enz.

De raad heeft ervoor geopteerd om de diverse vormen van samenwerking tussen ouders en school te beschrijven aan de hand van de volgende **dimensies: de aard van betrokkenheid, het niveau en/of de reikwijdte, en de inhoud van de samenwerkingsactiviteit.**

De aard van betrokkenheid kan zich beperken tot het uitwisselen van informatie met betrekking tot de ontwikkeling van het individuele kind en/of het schoolbeleid. De samenwerking tussen ouders en school kan ook actiever zijn: ouders kunnen ondersteuning bieden aan allerlei activiteiten. Verder nog kunnen ouders participeren aan de schoolwerking door bijvoorbeeld advies te geven of overleg te plegen. Ouders kunnen voor bepaalde aspecten zelfs geappelleerd worden om hun instemming te geven. Er zijn voorbeelden van scholen waar ouders de rol van schoolbestuur op zich nemen. Bij andere schoolbesturen ligt de opdracht en de bevoegdheid van het bestuur vast in een wettelijk kader. Er is dus een grote diversiteit tussen scholen en schoolbesturen wat betreft de aard van hun betrokkenheid.

De raad wijst er uitdrukkelijk op dat de volgorde waarin deze samenwerkingsactiviteiten worden opgesomd geen onderlinge hiërarchie uitdrukt. Samenwerking met het oog op onderlinge informatie-uitwisseling wordt niet minder belangrijk gevonden dan meebeslissen.

Het **niveau** waarop de samenwerking zich afspeelt kan variëren van samenwerking met betrekking tot het individuele kind, op klas- of schoolniveau¹ of op het niveau van het centrale overheidsbeleid.

Er is ook de dimensie van de **inhoud** van allerhande activiteiten: niet-didactische activiteiten (zoals aanleg speelplaats, hulp in de administratie, organisatie van feesten...), didactische activiteiten of klasactiviteiten, meewerken aan het omschrijven van de pedagogische visie, het schoolwerkplan of het financieel en personeelsbeleid.

Samenwerking tussen ouders en school kent dus verschillende dimensies. De combinatie van deze dimensies maakt tal van vormen van samenwerking tussen school en ouders mogelijk.

In de praktijk zullen dergelijke vormen of categorieën van **samenwerkingsactiviteiten zelden geïsoleerd voorkomen**. Geen enkele combinatie van bovenvermelde categorieën mag worden beschouwd als hét **ideale model** voor alle scholen. Ook ten aanzien van een welbepaalde school kan geen enkel model van samenwerking als ideaal worden vooropgesteld. Elke **specifieke context en tijdsperiode** vereist een aan die context en tijdsperiode aangepast model van samenwerking. De raad wenst dus geen waarde-oordeel te verbinden aan bepaalde vormen van samenwerking.

Van een school mag verwacht worden dat zij flexibel inspeelt op steeds wisselende omstandigheden, openstaat voor nieuwe ervaringen, ze kritisch onderzoekt en zich aanpast. Ook de samenwerking tussen ouders en school wordt benaderd als een proces dat nooit af is maar telkens opnieuw moet worden gerealiseerd of bijgestuurd. Het vergt een grote mate van inzet en er is veel tijd nodig om te kunnen ontwikkelen en te evolueren. Daarvoor is de medewerking van alle betrokkenen ten zeerste wenselijk.

Kinderen vormen een zeer **diverse groep**, waardoor de aard van de samenwerking beïnvloed zal worden. Normaal vorderende leerlingen, leerbedreigde kinderen, kinderen die deelnemen aan een GON-project, kinderen die deelnemen aan buitengewoon onderwijs: allen vragen om een geëigende aandacht bij het uitwerken van samenwerkingsactiviteiten.

¹ Voor wat het Gemeenschapsonderwijs betreft moet het schoolniveau gelezen worden als zijnde de lokale school of de scholengroep.

Ook de **ouders** vormen een **zeer diverse** groep. Zoals elk kind op school recht heeft op een geïndividualiseerde benadering, geldt dit ook voor de ouder. Ook de samenwerking tussen ouders en school moet uitgaan van dit principe. De aard van de activiteiten in het kader van het samenwerkingsverband zal dus ook rekening moeten houden met deze bestaande verschillen. Bijzondere aandacht zal moeten uitgaan naar ouders met bijzondere noden (bijvoorbeeld kansarme of migrantenouders) of ouders van kinderen met bijzondere noden (bijvoorbeeld ouders van leerbedreigde kinderen).

Hier moeten bijzondere inspanningen worden geleverd om een goed contact met ouders uit te bouwen, een goede informatie-uitwisseling te realiseren om, zo mogelijk, tot gezamenlijke inzichten te komen i.v.m. de mogelijkheden, verwachtingen en leerdoelen van het kind. Een aantal ouders worden best ook voorbereid op deelname aan gezamenlijke activiteiten met andere ouders. Sommige ouders hebben immers een verminderd zelfvertrouwen ten aanzien van het schoolgebeuren, kennis en inzicht in de schoolactiviteiten en in de niet-formele of formele overlegstructuren, en is er een gebrekkige kennis van taalgebruik op de school.

2.5 Actoren in én rondom de school

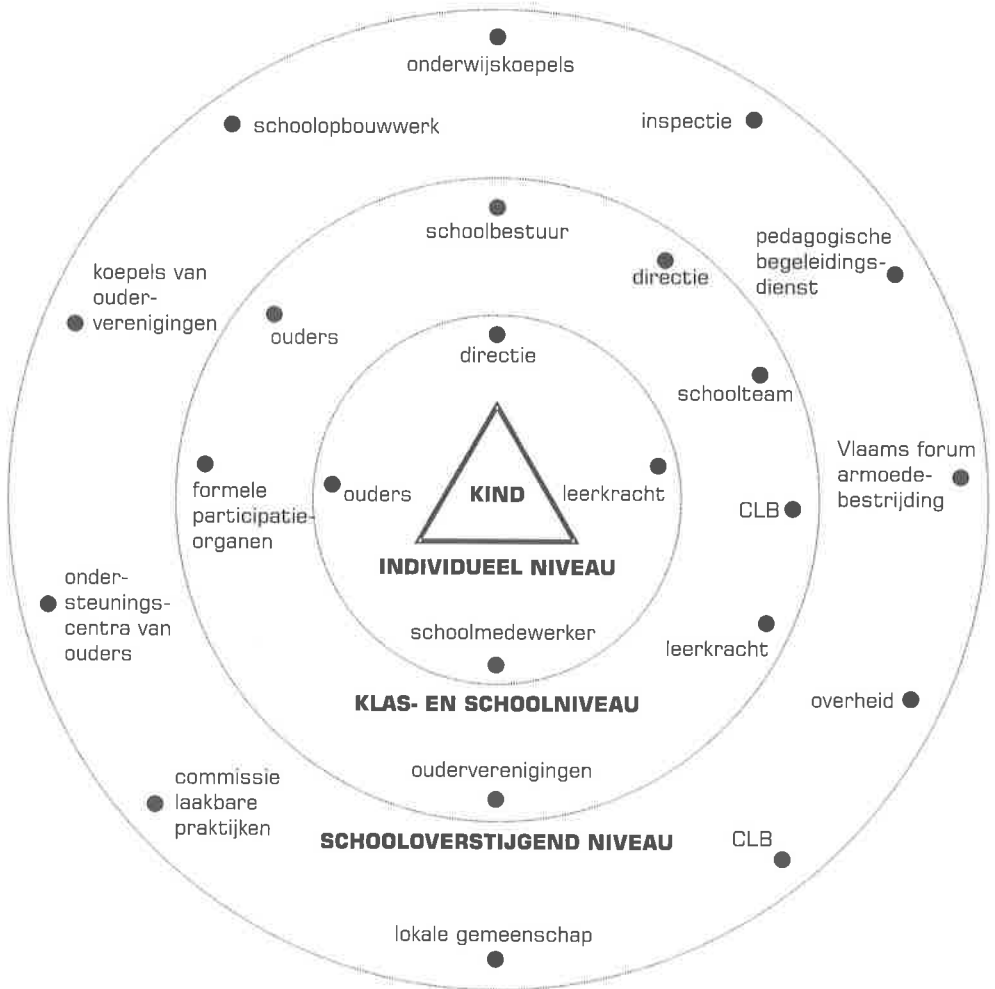
De ontplooiingskansen van het **kind** vormen een belangrijk uitgangspunt voor het opzetten van samenwerkingsverbanden tussen ouders en school. De ouder, de leerkracht, de directie, een schoolmedewerker en de CLB-medewerker hebben een belangrijke rol ten opzichte van elk individueel kind.

Op klas- en schoolniveau zijn bij de samenwerking tussen ouders en school **tal van actoren** betrokken: de ouders, de directie, de leerkracht, het schoolteam, de schoolmedewerker (waaronder therapeuten, orthopedagogen, maatschappelijk werkers en paramedisch personeel), de CLB-medewerker, de ouderverenigingen of oudercomités (of feestcomités en vriendenkringen), de formele participatieorganen en het schoolbestuur.

Het CLB heeft vanuit zijn opdracht een specifieke positie in de samenwerking met ouders en school. Als schoolexterne instantie richt het CLB-team zich op de individuele leerling. Dat gebeurt op twee manieren: door rechtstreekse leerlinggerichte acties (bijvoorbeeld leerlinggesprekken), of door onrechtstreekse acties (bijvoorbeeld in het kader van ondersteuning voor ouders en/of leerkrachten, of als tussenpersoon tussen ouders en school enerzijds en buitenstaanders uit de welzijns- en gezondheidssector anderzijds). Het CLB richt zich dus ook op het klas- en schoolniveau, telkens wanneer dit aangewezen is. Als onafhankelijke instantie situeert het CLB zich op het schooloverstijgende niveau, al ligt daar niet de focus van de acties.

Met een wat grotere afstand ten aanzien van het schoolgebeuren kunnen ook de pedagogische begeleidingsdiensten, het schoolopbouwwerk, de inspectie, de commissie voor laakbare praktijken, de lokale gemeenschap, de onderwijskoepels, de koepels van ouderverenigingen, de ondersteuningscentra voor ouders, de landelijke migrantenvereniging, het Vlaams Forum armoedebestrijding en andere actoren in een ruimere maatschappelijke context een zekere impact hebben op de samenwerking tussen ouders en school. In het perspectief van deze visietekst wordt over de impact hiervan niet verder uitgeweid.

Via bijgaande visuele voorstelling trachten we de onderlinge relaties tussen deze actoren helder in kaart te brengen.

2.5.1 *Op individueel niveau*

Zoals in het Verdrag van de Rechten van het Kind wordt aangegeven, dragen de **ouders** de eerste verantwoordelijkheid voor de opvoeding en ontwikkeling van het kind.

De **individuele leerkracht** is een belangrijk aanspreekpunt voor de ouder op de school. Bereikbaarheid en openheid vanwege de leerkracht voor de ouder en vice-versa is een *conditio sine qua non* voor een goed leer- en leefklimaat voor het kind. Bovendien mag men van de leraar verwachten dat deze de *thuissituatie van elk kind respecteert en een brug* legt naar de thuissituatie van elk individueel kind.

De **directeur** heeft ook een belangrijke functie als aanspreekpunt voor individuele ouders. De directeur is beschikbaar voor ouders om informatie te verstrekken, om communicatieproblemen bij te sturen.

2.5.2 *Op klas- en schoolniveau*

De **leerkracht** heeft als verantwoordelijke voor een klasgroep een opdracht met betrekking tot informatieverstrekking aan de groep van ouders over de klaswerking en zijn of haar verwachtingen ten aanzien van de leerlingen wat hun schoolwerk betreft. De groep van ouders en de klasleerkracht kunnen hierover, binnen de kruitlijnen van het schoolwerkplan, tot gezamenlijke afspraken komen. *Elke leerkracht heeft ook de mogelijkheid ouders te betrekken bij de organisatie van onderwijsleeractiviteiten.*

Het **schoolteam** heeft een belangrijke opdracht om de visie van de school met betrekking tot de samenwerking tussen ouders en school naar de groep van ouders toe duidelijk kenbaar te maken en mee te helpen aan de realisatie ervan. Tevens is het wenselijk dat het hele schoolteam openstaat voor signalen van binnen of buiten de school, en indien nodig, de visie en de daaruit voortvloeiende samenwerkingsactiviteiten bijstuurt.

De **directeur** neemt als verantwoordelijke in de samenwerking tussen ouders en school, een belangrijke positie in. De directeur heeft immers een aanzienlijke impact op het beleid en de cultuur van de school, door zijn mate van beschikbaarheid, zijn toegankelijkheid en vanuit zijn verantwoordelijkheid voor het communicatienetwerk op schoolniveau.

Het **CLB** staat in voor de leerlingenbegeleiding, die geconcretiseerd wordt in acties ten aanzien van de individuele leerling, maar die ook onrechtstreeks via de ouders of de school kunnen verlopen. Het centrum ondersteunt ook de school in het ontwikkelen van een visie op zorgverbreding. De werking van het CLB moet aan de ouders bekend gemaakt worden.

Een **oudervereniging** is lokaal aanwezig op een school. Het is een groep van actieve ouders met een bijzondere interesse voor én betrokkenheid bij de schoolwerking. De oudervereniging tracht in zijn werking representatief te zijn voor de gehele oudergroep en van daaruit te werken aan allerlei zaken die in relatie staan tot de schoolwerking.

De wetgever heeft via de oprichting van formele **participatieorganen** bepaalde vormen van samenwerking tussen ouders en school in een wettelijk kader gegoten. Voor het gesubsidieerd onderwijs wordt voorzien in de oprichting van een participatieraad en in het gemeenschapsonderwijs in de oprichting van een schoolraad op niveau van de lokale school, een raad van bestuur op het niveau van de scholengroep en een raad van het gemeenschapsonderwijs op het centrale niveau.

De samenstelling en bevoegdheden van deze formele participatieorganen zijn niet dezelfde omdat de achtergrond tot de oprichting ervan verscheiden is. Deze formele voorzieningen bieden aan ouders een zeker houvast wat het naleven van de aan deze organen toegekende bevoegdheden betreft. Verder kunnen ouders via deze participatieorganen zelf ook mee vorm geven aan de ontwikkeling van een participatieve cultuur in de school.

Als verantwoordelijke voor het pedagogisch project voor de school heeft ook het **schoolbestuur** zijn specifieke taak wat de samenwerking tussen school en ouders betreft.

2.6 Gelijkwaardige partners elk met hun eigen en gezamenlijke verantwoordelijkheden

Onderwijs beschouwen we als één aspect van de opvoeding. De school is de deskundige instantie die, onder eindverantwoordelijkheid van het schoolbestuur, met toezicht van de overheid en vanuit een mandaat van de ouders, in onderwijs voorziet. De school is onder meer verantwoordelijk voor de onderwijskundige bijdrage tot de opvoeding van het kind. Door de keuze voor een school geven ouders vertrouwen aan het personeelsteam dat hun kinderen begeleidt. De ouders beschouwen hen als een actieve partner bij hun eigen fundamentele opvoedingstaak. Leraren delen dan ook in de pedagogische verantwoordelijkheid van de ouders voor hun kinderen.

Evenwel moeten ouders en school, vanuit deze gezamenlijke verantwoordelijkheid, en rekening houdend met de eigen specifieke verantwoordelijkheden, op zoek gaan naar wederzijdse afstemming over de opvoeding en het onderwijs van het kind. Het is belangrijk dat ouders en school elkaar als **gelijkwaardige partners** beschouwen. Dat veronderstelt een respect voor elkaars specifieke verantwoordelijkheid, elkaars verscheidenheid en expertise met betrekking tot de opvoeding en ontwikkeling van

het kind. Zowel ouder als leerkracht beschikken immers over specifieke kennis en ervaring waarover de andere niet beschikt.

In de relatie tussen ouders en school dienen zich veel informele en formele gesprekken aan tussen school en ouders. Beide partners kunnen daartoe op een evenwaardige wijze het initiatief nemen. School en ouders leren elkaar begrijpen en kunnen samenwerken. Goede contacten worden zowel door de school als door de ouders opgebouwd.

3 Vormen van samenwerking tussen ouders en school

Bij de omschrijving van de verschillende vormen van samenwerking werd uitgegaan van de dimensie: aard van betrokkenheid. Indien zinvol wordt in de beschrijving evenwel ook aandacht gegeven aan het niveau van samenwerking en aan de inhoud. Telkens worden hierbij concrete voorbeelden gegeven.

De Raad Basisonderwijs beklemtoont nogmaals dat er **geen hiërarchische relatie** is in de volgorde van opsomming van de samenwerkingsvormen. Er zijn immers verschillende motieven voor samenwerking tussen ouders en school. Op basis van een keuze voor één van deze motieven zal een bepaalde samenwerkingsvorm aan belang winnen. Zo lijkt 'informatie-uitwisseling' met het oog op het wederzijds respecteren en ondersteunen van het school- en thuismilieu een prioritaire samenwerkingsvorm. 'Adviseren' of 'meebeslissen' speelt dan weer een grotere rol bij het totstandbrengen van een participatieve schoolcultuur.

De bij decreet vastgestelde of formele participatieorganen worden hier niet uitvoerig toegelicht. Omwille van hun specificiteit worden ze in hoofdstuk IV afzonderlijk behandeld.

3.1 Informatie-uitwisseling en overleg

Informatie-uitwisseling heeft betrekking op alle mogelijke **informele en formele activiteiten** die tot doel hebben ouders te informeren over de individuele leerprestaties en leermogelijkheden, de klaswerking, de schoolwerking, maar ook over allereerste opvoedkundige en onderwijskundige thema's. Het omvat ook deze **activiteiten** die tot doel hebben de school te informeren over gebeurtenissen in het thuismilieu die een invloed zouden kunnen hebben op het schoolleven.

Informatie-uitwisseling wordt als een noodzakelijke voorwaarde beschouwd ten aanzien van een effectieve schoolwerking en een volwaardige individuele begeleiding van kinderen. De raad beklemtoont daarin het **belang van dagelijkse informele contacten** als basis voor samenwerking tussen ouders en school. Dagelijkse informele contacten bieden ouders en leerkrachten veel mogelijkheden tot brede observatie, en ze zijn voordelig voor het faciliteren van onderwijsondersteunend gedrag van ouders.

Informatie-uitwisseling moet ouders ook in de gelegenheid stellen om vanuit hun ervaringsdeskundigheid, in overleg te treden met de leerkracht over de mogelijkheden en moeilijkheden van het kind in kwestie. Zeker bij kinderen met bijzondere noden is dergelijke informatie-uitwisseling cruciaal met het oog op een adequate handelingsplanning of aangepaste ondersteuning van de verdere ontwikkeling. Ook het CLB speelt hierbij een belangrijke rol.

Voor sommige ouders zal het nodig zijn dat de school een specifieke strategie ontwikkelt om de gewenste communicatiekanalen tussen ouders en school tot stand te brengen. De school kan hiervoor een beroep doen op externe organisaties of hulpverleners.

Voor sommige kinderen zal het nodig zijn om bij het overleg op schoolniveau externe hulpverleners te betrekken. Dan kan relevante, beschikbare informatie zinvol worden ingebracht met het oog op een adequate ondersteuning van de leer- en ontwikkelingsmogelijkheden van dat kind. Ook kan dit tot betere afstemming leiden tussen de aanpak op school en thuis, specifiek met betrekking tot de bijzondere noden van het kind. Het is opportuun dat het CLB hierbij als tussenpersoon fungeert. In het CLB-decreet is immers vastgelegd dat de centra samenwerken met andere diensten in een aanwijsbaar netwerk.

Een bijzonder aandachtspunt is de informatiedoorstroming vanwege de school aan ouders over de leervorderingen van de kinderen. Ouders hebben wel eens problemen met het interpreteren en aanvaarden van scores zoals die uitgedrukt worden in punten of andere normeringsvormen. Om dit te vermijden nemen leerkrachten dan weer hun toevlucht tot het formuleren van meer verhullende bewoordingen. Het kan zinvol zijn om op schoolniveau een aantal regels i.v.m. het formuleren van schriftelijke evaluaties vast te leggen. Uiteraard vormt dit een terrein bij uitstek waarover ouders mee kunnen nadenken over en invloed uitoefenen op de besluitvorming.

Niveau	
Individueel niveau	<ul style="list-style-type: none"> - dagelijkse informele ontmoetingen; - rapport, agenda, heen- en weerschriftjes, enz.; - formele oudercontacten; - beschikbaarheid van de leerkracht voor ouders voor informele contacten op vaste momenten in de week; - bespreking individueel handelingsplan; - organisatie van individuele contactavonden; - informatieoverdracht aan ouders over en betrokkenheid van ouders bij extra begeleiding ten aanzien van het kind.
Klasniveau	<ul style="list-style-type: none"> - informatieavonden m.b.t. allerhande aspecten van de klaswerking: gehanteerde leermethoden, afspraken rond huiswerk, enz.
Schoolniveau	<ul style="list-style-type: none"> - informatieavonden m.b.t. het schoolwerkplan en het pedagogisch project van de school; - praatgroepen over allerhande thema's zoals huiswerkbegeleiding, werking van de school, overgang naar eerste leerjaar basisonderwijs, overgang naar eerste leerjaar secundair onderwijs; - onthaaldagen kleuters; - opendeurdag op het einde van de zomervakantie; - schoolfeest; - schoolkrant; - formele participatieorganen; - vergaderingen van ouderverenigingen; - vormende of ontspannende ouderbijeenkomsten, ouderpraatgroepen georganiseerd door lokale oudervereniging.
Centraal niveau	<ul style="list-style-type: none"> - het tijdschrift 'Klasse voor ouders'; - tijdschriften van ouderverenigingen en onderwijskoepels; - vormende ouderbijeenkomsten, ouderpraatgroepen georganiseerd door het overkoepelend ouderverenigingswerk.

In een bepaalde school organiseert men ongeveer tweemaandelijks op klasniveau een overleg met de ouders van een bepaalde leerlingengroep.

“Ouders van een bepaalde groep kinderen komen met de leerkracht(en) van die groep regelmatig bijeen in een klasoverleg. Die vindt ongeveer tweemaandelijks plaats en heeft de bedoeling de wederzijdse communicatie over het klasleven plaats te geven. We streven ernaar om zowel ouders als leerkrachten een evenwaardige inbreng te geven. Nu en dan komen hier bezorgdheden of opmerkingen van ouders in verband met het functioneren van de klasgroep en dus indirect van de leerkracht naar boven. We zoeken hoe ouders vooral op het laatste klasoverleg een aantal za-

ken over het voorbije schooljaar kwijt kunnen. Tegelijk willen we hier voorzichtig mee zijn. Het kan immers niet de bedoeling zijn om inbreuk te plegen op de pedagogische ruimte die elke leerkracht nodig heeft om zijn functie naar behoren uit te voeren.”¹

3.2 Ondersteuning van de klas- en schoolwerking (via thuismilieu)

Het gaat hier in hoofdzaak om de **hulp** die het **thuismilieu** kan bieden m.b.t. de klas- en schoolwerking. Uiteraard bedoelen we in de eerste plaats hulp bij de onderwijsleeractiviteiten zoals het bijbrengen van interesse en discipline voor het schoolwerk, het beschikbaar stellen van een geschikte ruimte om huiswerk te verrichten, aangepaste verwachtingen ontwikkelen ten aanzien van de mogelijkheden van kinderen, het voorbereiden van crea-activiteiten, enz.

In sommige gevallen kan, met het oog op de noodzakelijke ondersteuning, een **bijzondere inspanning** noodzakelijk zijn. Er kunnen immers emotionele weerstanden bij ouders zijn zoals onmacht of ontgoocheling of materiële onmogelijkheden in het thuismilieu. Het is wenselijk dat een school deze weerstanden erkent en ondersteuning tracht te bieden aan deze oudergroep. De school kan hiervoor te rade gaan bij het georganiseerd ouderverenigingswerk of het centrum voor leerlingenbegeleiding.

Niveau	
Individueel niveau	<ul style="list-style-type: none">– voorbereiden van crea-activiteiten;– activiteiten thuis ter voorbereiding van de schoolloopbaan: voorlezen, vertellen, uitstappen;– voorzien in een geschikte ruimte én de nodige tijd om huiswerk te maken.
Klasniveau	<ul style="list-style-type: none">– voorbereiden van crea-activiteiten;– kinderen in de mogelijkheid stellen om deel te nemen aan alle klas- en schoolactiviteiten.
Schoolniveau	<ul style="list-style-type: none">– bespreken van het schoolreglement en andere leefregels op school.

¹ Uit "Coöperatief samenwerken aan de zelfgekozen doelen, dàar zit de kracht van Klimop", Wim D'Hulster in "De innoverende kracht van de school", Acco, 2000, p.29-30.

“Met het dodenboek”

“Ouders zijn dikwijls heel nieuwsgierig naar wat hun kinderen doen in de klas”, zegt juf Hildegarde Verwulgen. “Ze geven interessante boekjes mee, dierbare objecten of komen zelf verhalen vertellen of over hun beroep praten. Toen de kinderen het in de klas over de onderwereld hadden, begonnen ze zelf teksten te schrijven over hoe ze zichzelf zagen in de onderwereld en hoe ze later begraven wilden worden. Zoals in de Egyptische wereld besloten ze hun teksten en illustraties te bundelen in dodenboeken. Toen hebben we ook de ouders ingeschakeld. Wat zijn hun ervaringen met de dood? Elke ouder kreeg een speciaal geolied blad uit het dodenboek en kon daarop zijn of haar inspiratie botvieren. De dodenblaadjes stroomden binnen. De kinderen lazen met grote nieuwsgierigheid, gaven commentaren en bespraken het. Er werd thuis en op school over leven en dood, verdriet en sterfte gefilosofeerd.”

“Tekenen ligt me niet zo, dus werd het een tekst” zegt ouder Karen François, moeder van Milena. Zij werkte graag mee aan het dodenboek. “Het is een drogreden als je zegt dat je het te druk hebt om mee te doen. Ik ben niet ingeschakeld in de school. Ik voel me veeleer betrokken en aangesproken. Dat vind ik echt aangenaam en interessant. Zo worden school en thuissituatie meer op elkaar betrokken. Het zijn niet langer twee werelden. Door mee te werken aan projecten leer je de school, de klas, de juf en andere kinderen, maar ook je eigen kind beter kennen. Goed onderwijs sluit aan bij de ervaringen van de kinderen. En één van die ervaringswerelden is ook dat huis waar de kinderen elke avond opnieuw naartoe gaan. En daar wonen ook ouders.”¹

3.3 Ondersteuning of organisatie van onderwijsleeractiviteiten

Het gaat hier om het ondersteunen en/of de organisatie van onderwijsleeractiviteiten. De verantwoordelijkheid voor de activiteit berust bij de leerkracht. Ze kan ook gedelegeerd worden aan een ouder of een oudergroep.

De **ondersteuning** of **organisatie** van **onderwijsleeractiviteiten** draagt bij tot betere **informele contacten** tussen ouders en school en tot een beter **inzicht** van ouders in de schoolwerking, wat de ontplooiingskansen van individuele kinderen ten goede kan komen. Het neveneffect ervan is dat voor leraren en directie bijkomende tijd vrijkomt voor allerhande activiteiten. Bovendien kan het de school ook meer financiële of personele bewegingsruimte opleveren.

Zo'n ouder die een onderwijsleeractiviteit ondersteunt, kan best onder de naam 'groepsassistent' functioneren. Deze benaming geeft duidelijk aan dat de ouder

de betrokken leerkracht assisteert én dus niet de rol van de leerkracht overneemt. Daarnaast geeft deze benaming ook aan dat de ouder niet functioneert als ouder van een welbepaald kind maar hulp biedt aan de gehele groep van kinderen.

Op het vlak van delegeren van bepaalde verantwoordelijkheden aan ouders is het belangrijk dat daaromtrent door de school een **duidelijk beleid** wordt gevoerd.

Alle ouders moeten **op de hoogte** worden gebracht dat bepaalde verantwoordelijkheden van de leerkracht of de school gedelegeerd worden aan andere ouders. Tevens is het van belang om na te gaan of alle ouders en leerkrachten zich hierin kunnen vinden. Ouders moeten ook op hun verantwoordelijkheid gewezen worden met betrekking tot discrete behandeling van resultaten en vorderingen van leerlingen. Het is niet ondenkbaar dat een school hiervoor – in samenspraak met de ouders – een soort **gedragscode** voor **groepsassistenten** ontwikkelt.

Indien de school ouders effectief taken in schoolverband laat opnemen, is het van belang dat er duidelijke regelingen worden getroffen inzake de **verzekering en de aansprakelijkheid** van deze ouders. Een gebrek aan een afdoende regeling i.v.m. verzekering en aansprakelijkheid mag scholen evenwel niet in de onmogelijkheid stellen hulp van ouders in te roepen.

Niveau	
Klasniveau	<ul style="list-style-type: none">– leesouder, zwemouder, spelouder, enz.;– vervoer bij, begeleiding bij of organisatie van klasuitstappen;– begeleiding bij of organisatie van crea-activiteiten;– begeleiding bij of organisatie van ICT-activiteiten.
Schoolniveau	<ul style="list-style-type: none">– begeleiding bij of organisatie van crea-activiteiten;– begeleiding bij of organisatie van ICT-activiteiten;– organisatie van de computerklas;– administratieve taken;– vervoer bij leeruitstappen;– onderhouden van de schooltuin;– onderhoud van schoolgebouwen.

Een getuigenis...

Na een fusie met een nabijgelegen school kregen wij de ruimte om een schoolbibliotheek voor de leerlingen in te richten per vestigingsplaats.

Eén van de ouders, werkzaam als secretaresse van het oudercomité, stelde zich als vrijwilliger kandidaat om de bibliotheek te beheren. Ze verzamelde alle leesboeken uit de klasbibliotheeken,

plastificeerde alle boeken, voorzag ze van een leeskaart, klasseerde ze op rekken volgens het SISO-systeem en volgens het AVI-niveau.

De leerlingen kunnen nu dagelijks de bib bezoeken om hun boek te wisselen. Zij noteren op een leeskaart het boeknummer, de titel en de uitleendatum. De volle individuele leeskaarten worden door de bibmoeder verzameld en in de computer ingebracht zodat ze op het einde van het schooljaar een overzicht krijgt van de meest en de minst gelezen boeken. Zij gaat na waarom een boek al dan niet populair is en brengt regelmatig een boek in de belangstelling door het in de bib in de kijker te zetten. Zij zorgt er ook voor dat de leerlingen kennismaken met poëzie door aan de bibdeur een gedichtje te hangen in een plastic mapje.

Het leesplezier is bij de kinderen toegenomen. Vanuit het oudercomité krijgt ze jaarlijks een financiële toelage om in overleg met directie en leerkrachten, boeken aan te kopen. De school heeft verschillende boekabbonementen lopen. De bibmoeder komt dagelijks langs om leespakketjes klaar te leggen voor de leesouders die met kleine groepjes leerlingen het lezen per niveau inoefenen en een observatieblad invullen zodat de klastitularis de vorderingen kan volgen. De bibmoeder overlegt voortdurend met klasleerkrachten, leesouders en directie. Zij werkt volledig gratis maar ze krijgt uiteraard alle benodigdheden van de school om de werking vlot te laten verlopen.

Dankzij haar grote inzet wordt de bibliotheek druk bezocht. De bibmoeder wordt door alle leerlingen, leerkrachten, directie en ouders sterk gewaardeerd waardoor de motivatie om verder te werken blijft.

Juf Margriet plant volgende week enkele lessen in het thema 'gezonde voeding' en denkt eraan om ook een bezoek te brengen aan de bakker. Dit om te laten zien hoe het voedsel gemaakt wordt en welke soorten brood er zijn. Tijdens een schoolfeestje leverde Piet zijn vader reeds brood aan de school en hij is wel bereid om zijn deuren even open te zetten voor de kinderen. Zij dienen evenwel vroeger op te staan om hem aan het werk te zien, maar daartegenover staat een gratis ochtendontbijt van de warme bakker.

De school is bekend om zijn uitgebreide sportinfrastructuur. In de sporthal kunnen meerdere groepen tegelijkertijd diverse disciplines beoefenen en in de kleedkamers zijn er douches. Sinds verleden jaar stelt de school deze infrastructuur open voor de plaatselijke volleybalvereniging. Dit in het kader van School open voor Sport, een project van de Koning Boudewijnstichting. Toevallig is Mireille, de trainster van de vereniging, ook de ouder van een leerling uit de school. Mireille heeft elke woensdagmiddag vrij en bood zich aan om de naschoolse sportactiviteit te be-

geleiden. Inmiddels won de school een beker van het interscholensporttornooi en schreven enkele leerlingen zich in bij de volleybalvereniging.

In het kader van de toenemende aandacht voor veiligheid in en rondom de school besluit de schooldirectie om meer vrijwilligers aan te moedigen om de kinderen op hun weg naar huis te begeleiden. De grootvader van Geert komt zijn kleinzoon elke dag aan de schoolpoort ophalen en zou best wel nog andere kinderen uit de buurt kunnen meenemen. Geert bekijkt het positief, want op die manier kan hij nog langer met zijn vrienden napraten.

3.4 Meebepalen - adviseren - instemmen - beslissen

In de samenwerking tussen ouders en school kan men ouders ook laten meedenken, om advies vragen, om instemming vragen over het opzet en de organisatie van het onderwijs. Op **klasniveau** kan dat bijvoorbeeld een **gesprek zijn tussen leraren en ouders** over bepaalde inhoud en de krachtlijnen van een leerplan. Er kan ook gepeild worden naar de mening van ouders over het al dan niet experimenteren met didactische werkvormen zoals hoekenwerk, contractwerk... Ouders kunnen ook meewerken aan en adviseren over het eigen pedagogisch project van de school.

Ouders kunnen via hun vertegenwoordiging in de inspraakorganen overleggen over materies die verband houden met het personeelsbeleid en het financieel beleid dat de school voert. Ze komen er ook de consequenties op het spoor van de vigerende regelgeving. Zo kan bijvoorbeeld de bespreking van de criteria bij de aanwending van het lestijdenpakket of de formele vraag om advies als de onderwijsstructuur dient gewijzigd, aan de orde zijn. Maar een hele reeks andere materies kan ook verhelderd worden in een gesprek met ouders.

Voor wat betreft deze aspecten van samenwerking tussen ouders en school op schoolniveau heeft de overheid een **decretaal kader** gecreëerd. Dit wettelijke kader wordt toegelicht in hoofdstuk IV.

Niveau/Inhoud	Deelname aan pedagogisch-didactisch beleid (pedagogisch project of schoolwerkplan)	Deelname aan personeels- en financieel beleid	Ouders = schoolbestuur
Klasniveau	<ul style="list-style-type: none"> - overleg over mogelijkheid tot experimenteren met nieuwe didactische werkvormen zoals hoekenwerk, contractwerk, enz. 	<ul style="list-style-type: none"> - overleg over extra uitgaven ten laste van de ouders. 	
Schoolniveau	<ul style="list-style-type: none"> - deelname aan reflecterende en vormende activiteiten die de school over haar pedagogisch project organiseert; - overleg in de oudervereniging of bespreking in de formele participatieorganen op niveau school of scholengroep over onderwerpen die te maken hebben met pedagogische visie of schoolwerkplan bvb. inzake het schoolreglement, het onthaal en de opvang van nieuwe personeelsleden en hun contactmogelijkheden met de oudergroep. 	<ul style="list-style-type: none"> - overleg in de oudervereniging en/of bespreking in de formele participatieorganen op niveau school of scholengroep van mogelijkheid tot inzetten van duobanen, verlofstelstels van leraren, de problematiek van het leerlingenvervoer, voor- en naschoolse opvang en toelatingsbeleid, nascholingsinitiatieven voor leerkrachten. 	<ul style="list-style-type: none"> - ouders vormen het schoolbestuur.
Centraal niveau	<ul style="list-style-type: none"> - vertegenwoordiging van geleding van ouders in de Vlaamse Onderwijsraad; - aanduiding van vertegenwoordiging van geleding van ouders in de raad van het Gemeenschapsonderwijs. 	<ul style="list-style-type: none"> - aanduiding van vertegenwoordiging van geleding van ouders in de raad van het Gemeenschapsonderwijs. 	

Een voorbeeld...

Een aantal jaren geleden vond een groep ouders elkaar rond de idee: we willen een Steinerschool voor onze kinderen. Dit vereist een grote inzet en de vaste wil van een aantal ouders om in groep samen te werken. Het is hierbij noodzakelijk dat iedereen zijn talent ter beschikking stelt. Uit deze veelheid aan inzet (praktisch en organisatorisch) ontstaat de deskundigheid om een project ook daadwerkelijk op te starten en om alle obstakels te overwinnen. Een belangrijk voordeel is evenwel dat ouders voor dit project bewust kiezen.

Tijdens de eerste fase van de school bestond de oudergroep enkel uit ouders met een grote betrokkenheid. De positionering 'leerkrachten-ouders-schoolbestuur' werd gaandeweg duidelijk. Het schoolbestuur bestaat immers uit ouders en leerkrachten. Hierdoor is de formele structuur van een participatieraad niet van toepassing.

Elke ouder wordt bij de aanvang van het schooljaar gevraagd om toe te treden tot de algemene schoolvergadering. Om tot de algemene schoolvergadering of tot beleidsmatige mandaatgroepen toegelaten te worden moet de ouder het pedagogisch project aanvaarden en moet het kind(eren) meer dan één jaar op school blijven. De algemene vergadering kiest de Raad van Beheer. Deze Raad van Beheer zorgt voor het dagelijks reilen en zeilen van de school. De directeur is verantwoordelijk voor de administratie en de communicatie. Aangezien teamvorming als belangrijk wordt ervaren vergadert de leerkrachtengroep elke donderdag, al dan niet in aanwezigheid van de directeur. Daarnaast vormen ouders en leerkrachten samen verschillende werkgroepen. Deze mandaatgroepen (= de leden zijn 'beleidsmedewerkers') adviseren het beleid van de school in belangrijke deelgebieden (o.a. financies, gebouw, tijdschrift). Deze beleidsmedewerkers moeten voortdurend contact hebben met de oudergroep. Deze wisselwerking is gestructureerd (wie met wie overlegt / wie de beslissingen neemt / enz.) en wordt elke 5 jaar geëvalueerd.

Indien er bij de brede oudergroep een probleem wordt ervaren, dan wordt er een adviesronde georganiseerd waaraan alle ouders kunnen deelnemen. Elkeen kan zijn mening uiten. Belangrijk is evenwel dat sterk individuele standpunten niet al te sterk op de uiteindelijke beslissing mogen wegen. Deze adviesronde leidt niet tot een beslissing.

Bij aanmelding van nieuwe leerlingen wordt er een gesprek gehouden waar de wederzijdse verwachtingen worden uitgesproken. Daarnaast worden er vijf ouderavonden per jaar georganiseerd waar de 'klas' besproken wordt. Ook individuele ouderavonden maken deel uit van de contacten 'ouders-school'. Ouders van peuters mogen tijdens de klasactiviteiten bij hun kind blijven. Wekelijks wordt er een infoblaadje uitgegeven waarin zowel praktische afspraken als beleidsbeslissingen meegedeeld worden.

De Steinerschool vindt het ook belangrijk dat zowel het kind als de ouder zich goed voelen. Wanneer ouders op school afhaken wordt de oorzaak nagegaan.

Op dit ogenblik is de vanzelfsprekende en evidente betrokkenheid van ouders niet meer aanwezig. Ook ouders die niet specifiek voor het pedagogisch project van de school kiezen melden zich aan.

ACTIEMOGELIJKHEDEN VOOR DE SCHOOL IN DE SAMENWERKING TUSSEN OUDERS EN SCHOOL

Samenvatting

De Raad Basisonderwijs verwacht van elke school dat ze voor de samenwerking ouders-school een bewust en expliciet beleid voert en dit verwoordt in een beleidsplan. Dit beleidsplan wordt vervolgens vertaald naar concrete actiemogelijkheden voor de school.

Hierbij dient de school rekening te houden met haar specifieke context. Volgens de Raad Basisonderwijs bestaat geen ideaal model van samenwerking. De raad verwacht dat scholen, uitgaande van hun pedagogisch project, reflecteren over hun beleid en hun activiteiten van samenwerking en deze al dan niet bijsturen. De raad heeft er bijgevolg voor geopteerd om in een aantal basisvragen (in een beknopt zelf-evaluatie-instrument) te voorzien aan de hand waarvan de school haar beleids- en actieplan kan vormgeven of optimaliseren.

De raad stelt daarbij ook uitdrukkelijk dat scholen hiertoe de nodige ondersteuning moeten krijgen en dit via rechtstreekse financiering van de overheid maar ook via tweedelijnsorganisaties. Scholen moeten van deze bestaande ondersteuningsfaciliteiten volop gebruik maken.

Verder geeft de raad ook aan welke specifieke contextfactoren mogelijks een impact hebben op de samenwerking tussen ouders en school. De raad illustreert dit met voorbeelden van mogelijke actiepunten voor de school.

1 Inleiding

De overheid verwacht van scholen dat ze, vanuit de hen toegemeten autonomie, een eigen **beleid** ontwikkelen. Daarbij dient een school **flexibel in te spelen op steeds wisselende omstandigheden**. Zo dient een school open te staan voor nieuwe ervaringen, gevoelig te zijn voor interne en externe eisen, deze kritisch te onderzoeken en zich zonodig aan te passen.

Ook met betrekking tot de samenwerking tussen ouders en school wordt van een school verwacht dat ze een beleid voert. Dat betekent dat een school, uitgaande van haar pedagogisch project, bepaalde doelen vooropstelt¹. Zoals eerder gesteld kan de samenwerking tussen ouders en school immers verschillende doelen dienen (cfr. punt 1.6).

Men verwacht dat de school hieraan, via een actieplan², uitvoering geeft. Daarna volgt een evaluatie en zonodig bijsturing. Wil het beleid van de school succesvol zijn dan is het nodig dat de school bij de uitvoering rekening houdt met een aantal contextfactoren en richtlijnen vanwege de overheid.

Het formuleren en uitvoeren van een beleids- en actieplan met betrekking tot de samenwerking tussen ouders en school is overigens een **proces** dat nooit af is maar telkens opnieuw gerealiseerd of bijgestuurd moet worden: op basis van nieuwe omgevingselementen, op basis van nieuwe factoren binnen de school, op basis van ervaring.

De Raad Basisonderwijs verwacht van scholen dat ze een bewust en expliciet beleid voeren ten aanzien van de samenwerking tussen ouders en school en dat de school bij het ontwikkelen en selecteren van haar actiepunten rekening houdt met de specifieke schoolcontext. De raad formuleert deze verwachting ten aanzien van de school uitgaande van de idee dat de overheid de scholen daartoe de nodige ondersteuning biedt. (cfr. hoofdstuk IV)

¹ Het decreet basisonderwijs (art. 47) omschrijft het pedagogisch project als het geheel van fundamentele uitgangspunten dat door het schoolbestuur voor de school wordt vastgelegd. Afhankelijk van de mate van concreetheid en schoolspecificiteit van het pedagogisch project kunnen deze doelen ook ingeschreven worden in het pedagogisch project.

² Dergelijk actieplan kan geïntegreerd worden in het schoolwerkplan.

2 Het formuleren, evalueren en bijsturen van een beleids- en actieplan

In een **beleidsplan** met betrekking tot samenwerking ouders en school omschrijft de school, uitgaande van haar pedagogisch project, welke specifieke pedagogisch-onderwijskundige of maatschappelijke doelen zij nastreeft.

In een **actieplan** wordt dit beleidsplan van de school omgezet in concrete initiatieven. Hierbij houdt de school rekening met specifieke school- en omgevingsfactoren. Mogelijke relevante school- en omgevingsfactoren en de bijhorende mogelijke actiepunten worden afzonderlijk in punt 3 uitgewerkt.

Hierna worden een aantal basisvragen geformuleerd aan de hand waarvan de school haar beleids- en actieplan kan vormgeven of optimaliseren. De bedoeling daarbij is dat de school in kaart brengt waar ze momenteel staat, waar ze naartoe wil en hoe ze één en ander wil bereiken.

Bij dit proces wordt best een **weloverwogen groep van personen** betrokken. De samenstelling van zo'n groep van personen moet immers voldoende garanties bieden dat het beleids- en actieplan door de school als geheel kan worden gedragen. Een belangrijke overweging is ook of men in dit stadium reeds ouders betreft. Deze beslissing wordt wellicht sterk beïnvloed door de mate waarin ouders reeds betrokken zijn bij het schoolbeleid.

De **samenstelling van de werkgroep** kan wijzigen al naargelang de werkzaamheden van de werkgroep. Continuïteit is evenwel erg belangrijk, dus een beperkt aantal leden van de werkgroep blijft best behouden. De werkgroep kan ook taken delegeren aan één of meerdere subgroepen.

In de loop van het proces is **raadpleging van de gehele schoolgemeenschap**, met inbegrip van de ouders, een essentiële stap.

In het algemeen creëert ouderbetrokkenheid immers een bijkomend draagvlak voor wat de school doet of wenst te doen. Ouders vormen een belangrijke bron van informatie voor de school. Zij worden dan ook best betrokken bij processen van zelfevaluatie van de school en bevraagd over hun tevredenheid en verwachtingen ten aanzien van de school.

Dit kan zowel formeel als informeel georganiseerd worden: via vragenlijsten, via debat. Vanzelfsprekend zullen hieruit een aantal actiemogelijkheden voortvloeien. Het werken aan deze actiemogelijkheden kan dan weer leiden tot een versterking van een gedeeld, gemeenschappelijk gevoel van "het is onze school".

2.1 De formulering van een beleidsplan

Heeft de school nu reeds een duidelijk beleid met betrekking tot samenwerking tussen ouders en school?

Welk beleid (impliciet of expliciet) voert de school met betrekking tot samenwerking tussen ouders en school?

Heeft het beleid van de school een schriftelijke neerslag gekregen? Zo ja, waar, wanneer en voor wie is dit beschikbaar?

Wie wordt betrokken bij het formuleren van het beleid? Worden de ouders hierbij betrokken? Zo ja, op welke wijze? Zijn er voldoende garanties dat het huidige beleidsplan door voldoende mensen gedragen wordt? Is bijsturing van het beleidsplan mogelijk? Hoe? Wie kan daartoe het initiatief nemen?

Wat is het verband tussen het pedagogisch project en het beleidsplan? Op welke wijze vormt het pedagogisch project het uitgangspunt voor het beleidsplan? Op welke wijze zal getracht worden om het beleidsplan te laten inschrijven in het pedagogisch project of het schoolwerkplan?

2.2 De vertaling van het beleidsplan in een actieplan

Op welke wijze gaat de school na of het beleidsplan wordt omgezet in een actieplan?

Op welke wijze brengt de school haar eigen school- en omgevingskenmerken in kaart?

Hoe neemt de school de eigen school- en omgevingskenmerken (cfr. punt 3) in rekening bij het formuleren van een actieplan?

2.3 De inhoud van het actieplan

Voor de inhoud van het actieplan wordt gebruik gemaakt van de eerder gemaakte indeling in vormen van samenwerking.

Omdat bij elk van de vier vormen van samenwerking voldoende aandacht moet uitgaan naar het drempelverlagend karakter van de activiteiten, wordt hieraan vooraf expliciet aandacht geschonken.

2.3.1 *Het drempelverlagend karakter van activiteiten*

Welke activiteiten organiseert de school zodat alle ouders een goed contact met de school kunnen opbouwen? Welke specifieke middelen grijpt de school aan om bij de verschillende activiteiten een drempelverlagend karakter te bewerken?

Op welke wijze tracht de school een voldoende grote groep van ouders te bereiken? In welke mate slaagt de school hierbij in haar opzet?

In welke mate wordt informeel contact tussen ouders en schoolteam (aan de poort, in een afzonderlijk lokaal op de school, enz.) belangrijk geacht? Op welke wijze worden initiatieven genomen om voor dit informeel contact 'ruimte' te voorzien?

Hoe stelt het schoolteam zich 'bereikbaar' op tijdens de activiteiten die georganiseerd worden voor en met ouders?

Welke huidige initiatieven zijn te koesteren? Op welke punten kan en wil de school nog optimaliseren? Met welke nieuwe initiatieven kan de school hieraan tegemoet komen?

2.3.2 *Informatie-uitwisseling en overleg*

Wordt informatie verzameld over de specifieke noden van kinderen, zowel medische, sociaal-emotionele als materiële? Op welke wijze wordt deze informatie verzameld? Is de werkwijze voldoende succesvol?

Hoe worden ouders betrokken bij het verzamelen van informatie over de ontwikkelingsmogelijkheden en -noden van hun kind(eren)? Worden ze gevraagd te observeren of om een checklist in te vullen? Hoe wordt gebruik gemaakt van hun inzichten in de persoonlijkheid van hun kind?

Hoe wordt informatie over mogelijkheden, moeilijkheden en vaststellingen bij individuele kinderen gecommuniceerd binnen de school en hoe wordt die aan de ouders overgemaakt? Gebeurt dit op doelgerichte wijze?

Via welke initiatieven wordt aan ouders de gelegenheid geboden contact op te nemen met de klasleerkracht en/of de schooldirecteur bij specifieke vragen of gebeurtenissen? Krijgen ouders duidelijke informatie over de communicatiemiddelen en over de tijdstippen waarop men beschikbaar is? In welke mate slaagt men erin om 'alle' ouders te bereiken?

Hoe worden ouders geïnformeerd over de eindtermen/ontwikkelingsdoelen die bij hun kind in een bepaalde periode worden nagestreefd?

Hoe worden de ontwikkelings- en leervorderingen (o.m. toetsresultaten) besproken met ouders? Kan men hierbij een voldoende grote groep van ouders bereiken? Zijn er nog andere manieren denkbaar? Kunnen ouders deelnemen aan overleg in het kader van de handelingsplanning?

Wordt aan de ouders informatie overgemaakt over wat zij mogen verwachten van de school en wat de school van hen verwacht? Op welke wijze gebeurt dit? Kan men hierbij een voldoende grote groep van ouders bereiken? Zijn er nog andere middelen beschikbaar? Op welke wijze tracht men info-avonden op een aantrekkelijke wijze te organiseren?

Zoekt de school daarbij, wanneer de omstandigheden dat vereisen, intensief naar samenwerking met CLB en (via CLB) met andere organisaties zoals revalidatiecentra of paramedici die hulp bieden aan (een) kind(eren) met bijzondere noden, de centra voor geestelijke gezondheidszorg, het comité bijzondere jeugdzorg, zelfhulpgroepen, enz.?

Welke huidige initiatieven zijn te koesteren? Op welke punten kan en wil de school nog optimaliseren? Met welke nieuwe initiatieven kan de school hieraan tegemoet komen?

2.3.3 *Ondersteuning van de klas- en schoolwerking (via thuismilieu)*

Op welke wijze worden ouders aangemoedigd het klasprogramma thuis te ondersteunen? Kan men hierbij een voldoende grote groep van ouders bereiken? Zijn er nog andere middelen beschikbaar?

Is er ruimte voor overleg over de mate waarin van ouders verwacht wordt dat zij het klasprogramma thuis ondersteunen? Vindt men dergelijke mogelijkheid wenselijk? Zo ja, hoe zou men dit kunnen realiseren?

Wordt een alternatief geboden indien een groep ouders niet in de mogelijkheid is om de klas- en schoolwerking via thuis te ondersteunen? Zo ja, welk alternatief? Is dit initiatief succesvol? Zo neen, vindt men zo'n alternatief wenselijk? Op welke wijze zou zo'n alternatief vorm kunnen krijgen?

Bij welke soort activiteiten op klas- of schoolniveau wordt ondersteuning van ouders door de school verwacht? Op welke wijze worden ouders ingelicht over de wijze waarop ze de klas- en schoolwerking kunnen ondersteunen? Kan men hierbij een voldoende grote groep van ouders bereiken? Zijn er nog andere middelen beschikbaar?

Worden ouders door de school voorbereid op hun taak om ondersteuning te bieden zowel naar het individuele kind als naar het klas- of schoolniveau?

Zoekt de school daarbij, wanneer de omstandigheden dat vereisen, intensief naar samenwerking met CLB en met andere organisaties zoals de centra voor geestelijke gezondheidszorg, het comité bijzondere jeugdzorg, zelfhulpgroepen, enz.?

Welke huidige initiatieven zijn te koesteren? Op welke punten kan en wil de school nog optimaliseren? Met welke nieuwe initiatieven kan de school hieraan tegemoet komen?

2.3.4 *Ondersteuning of organisatie van onderwijsleeractiviteiten*

Bij welke soort activiteiten op klas- of schoolniveau worden ouders betrokken? Welke soort activiteiten op klas- of schoolniveau kunnen door ouders georganiseerd worden? Op welke wijze worden ouders hierover ingelicht? Kan men hierbij een voldoende grote groep van ouders bereiken? Zijn er nog andere middelen beschikbaar?

Op welke wijze worden ouders uitgenodigd zelf een aanbod te formuleren van activiteiten die zij kunnen ondersteunen of organiseren? Kan men hierbij een voldoende grote groep van ouders bereiken? Zijn er nog andere middelen beschikbaar?

Worden ouders door de school voorbereid op hun taak om activiteiten te ondersteunen of organiseren?

Hoe wordt het aanbod van ouders gecoördineerd op de school? Is er een schoolverantwoordelijke? Is elke klasleerkracht verantwoordelijk voor zijn klas? Laat de huidige wijze van organisatie toe alle middelen voldoende te benutten?

Welke huidige initiatieven zijn te koesteren? Op welke punten kan en wil de school nog optimaliseren? Met welke nieuwe initiatieven kan de school hieraan tegemoet komen?

2.3.5 *Meebepalen - adviseren - instemmen - beslissen*

Worden ouders betrokken bij de beslissing over de leerdoelen die aan een individueel kind worden aangeboden? In welke mate? Op welke wijze gebeurt dit?

Worden ouders betrokken bij beslissingen over de klaswerking? In welke mate? Op welke wijze gebeurt dit? Wordt hierbij een voldoende grote groep ouders bereikt?

Worden ouders betrokken bij beslissingen over de schoolwerking? In welke mate? Op welke wijze gebeurt dit? Wordt hierbij een voldoende grote groep ouders bereikt?

Worden ouders door de school voorbereid op hun mogelijkheden om mee te bepalen of te beslissen?

Worden er duidelijke afspraken gemaakt over de domeinen waarop ouders bevoegdheid hebben tot meebepalen en beslissen?

Welke huidige initiatieven zijn te koesteren? Op welke punten kan en wil de school nog optimaliseren? Met welke nieuwe initiatieven kan de school hieraan tegemoet komen?

2.4 Het communiceren van het actieplan

Nadat de school aan een bepaald actieplan vorm heeft gegeven, is **doelgerichte en duidelijke communicatie** hierover binnen de school maar ook naar de ruimere omgeving noodzakelijk. Elke betrokkene krijgt hierdoor inzicht in wat hij/zij van de school mag verwachten en wat de school op zijn beurt van hem/haar verwacht. Duidelijke communicatie laat ook toe dat hierover discussie kan ontstaan indien zou blijken dat het pedagogisch project of actieplan onvoldoende gedragen is.

2.5 De uitvoering van het actieplan

Welke **inspanningen** moeten er gedaan worden om het actieplan uit te voeren? Welke financiële en personele middelen moeten er vrijgemaakt worden? Is **opleiding/vorming** van leden van het schoolteam of andere actoren nodig? Kan een samenwerkingsakkoord tussen ouders en school ondersteuning bieden? Wil en kan de school beroep doen op **andere organisaties** (koepels van ouderverenigingen, ondersteuningscentra van ouders, CLB, pedagogische begeleidingsdiensten, nascholingsorganisaties, enz. om het actieplan adequaat uit te voeren?

2.6 Het evalueren en bijsturen van een actieplan

Nadat het actieplan werd uitgewerkt, gecommuniceerd en uitgevoerd, volgt een fase van **reflectie of evaluatie**. De resultaten hiervan kunnen aanleiding geven tot **bijsturing** van het pedagogisch project en van het actieplan zelf.

Bij de fase van evaluatie worden best **alle actoren** betrokken, dus **ook de ouders**. Scholen doen er immers goed aan om continu op zoek te gaan naar feedback van ouders om na te gaan of de gewenste effecten wel bereikt worden.

3 Inspelen op school- en omgevingsfactoren

Een school bepaalt haar doelen. Vervolgens formuleert zij een actieplan. Mogelijks stelt zij daarbij een intensievere of andere samenwerking tussen ouders en school als actiepunt voorop.

Wil de school **succesvol** zijn in de samenwerking dient ze een **aantal school- en omgevingsfactoren in kaart te brengen** en hiermee rekening te houden. Een school die vooral kinderen aantrekt uit een stedelijke omgeving zal zich op andere wijzen van samenwerking toeleggen dan een dorpschool in een kleine gemeente. Een school met een groot aantal kinderen uit kansarme gezinnen zal andere samenwerkingsactiviteiten selecteren dan een school met veel kinderen uit niet-traditionele gezinnen.

Een regelmatig behoeftenonderzoek is in dit verband ook nuttig. De school mag hierbij niet uit het oog verliezen dat ook bij ouders zelf prima ideeën leven hoe de samenwerking doelgerichter kan worden.

De Raad Basisonderwijs wil hierbij nogmaals beklemtonen dat hij verwacht dat elke school bewust omgaat met de relatie ouders-school.

De mogelijke actiepunten die de raad hier als een soort inspiratiebron voor de school heeft opgenomen, mogen niet worden beschouwd als een lijst van opdrachten die verplicht door elke school moeten worden uitgevoerd. Een school kan uit deze lijst putten, al naargelang haar specifieke klemtonen en rekening houdend met haar specifieke context.

3.1 Samenstelling van de groep ouders qua gezinsvormen

De groeiende **verscheidenheid in gezinsvormen én de toename in de deelname aan voor- en naschoolse opvang** van kinderen kan scholen voor een probleem van communicatie met ouders plaatsen. De anders vanzelfsprekende doorstroming van informatie tussen de verschillende betrokkenen bij éénzelfde kind vraagt nu om explicietere initiatieven.

De ouder die in een éénoudergezin de kinderen begeleidt, kan het moeilijker hebben om bijvoorbeeld deel te nemen aan de avondvergadering van het oudercomité. Ouders die beiden participeren in het arbeidsleven zijn minder beschikbaar voor informele gesprekken aan de schoolpoort. Voor kinderen van niet-samenlevende ouders moeten specifieke afspraken gemaakt worden m.b.t. de wijze van communiceren over de leervorderingen van de kinderen.

Bij gebrek aan mogelijkheden voor informele gesprekken kan een heen- en weerschrift tussen ouders en klasleerkracht een oplossing bieden. Bij oudere kinderen kan men ook in de agenda hiervoor expliciet de nodige ruimte voorzien.

Leerkrachten kunnen bij aanvang van het schooljaar duidelijke afspraken maken met ouders over de tijdstippen waarop ze voor ouders bereikbaar zijn op de school of thuis.

Op het inschrijvingsformulier dat bij aanvang van het schooljaar wordt ingevuld, kan men de nodige ruimte voorzien voor informatie over andere gezinsvormen en de gevolgen daarvan wat het ouderlijk gezag betreft. Voor de school is het belangrijk om duidelijke en volledige informatie te hebben over de gezinssamenstelling, duidelijke richtlijnen te hebben wat de informatiedoorstroming betreft m.b.t. schoolrapport, mededelingen over de leerlingen, mededelingen van school naar thuis, leerlingenwerkjes...) én duidelijke informatie te hebben over de aspecten waar er een instemmingsbevoegdheid is voor de ouder die niet het ouderlijk gezag uitoefent. Voor de ouders is het belangrijk te weten dat over de samenstelling van het gezin openlijk gecommuniceerd kan worden, en dat de school afspraken i.v.m. informatiedoorstroming en instemmingsbevoegdheid van de andere ouder navolgt.

Bij de inschrijving, bij aanvang van het schooljaar of bij een wijziging in de gezinssituatie kan speciale aandacht gaan naar de wijze waarop aan niet-samenlevende ouders de schriftelijke communicatie wordt bezorgd. Hierbij kan men onderscheid maken tussen verschillende soorten van brieven: uitnodigingen voor individuele ouderavonden, uitnodigingen voor vergaderingen, rapporten, ... Een school houdt er best rekening mee dat enkel een ouder die door een rechterlijke beslissing ontzet is uit zijn ouderlijk gezag, geen recht heeft op informatie.

Bij inschrijving, bij aanvang van het schooljaar of bij een wijziging in de gezinssituatie zou een school aan ouders kunnen vragen schriftelijk aan te geven wie op welke dagen de kinderen komt afhalen. Het kan soms ook nuttig zijn te laten noteren met wie de kinderen zeker niet mogen meegaan na school.

In Californië werd het internet ingeschakeld voor de communicatie tussen ouders en school. Zo kunnen ouders van thuis uit een kijkje nemen in de klas om te zien of hun kind niet spijbelt. Ondertussen informeren ze zich over het leerplan, het huiswerk en de stand van de cijfers. Een e-mailtje naar de leraar is snel verstuurd¹.

3.2 Samenstelling van de groep ouders qua sociaal-economische achtergrond of qua scholingsniveau

Er is een grote verscheidenheid tussen scholen wat de geografische of sociaal-economische achtergrond van de ouders betreft en/of met betrekking tot het scholingsniveau van de ouders. Ook binnen de school zelf zijn er **grote onderlinge verschillen**. De cultuur van en het taalgebruik op een school speelt daar doorgaans onvoldoende op in. Men stelt vast dat de aanpak vooral inspeelt op de **cultuur** en het **taalgebruik** van de autochtone middenklasse. Sommige ouders voelen zich daardoor niet thuis in de schoolcultuur en stellen zich bijgevolg als 'moeilijk bereikbaar' op. Met het oog op het creëren van een onderwijsondersteunend klimaat, zowel op school als thuis, is het wenselijk dat **elke ouder zich thuis voelt** op school en inzicht verwerft in het schoolleven.

Kansarme ouders voelen zich veelal minder betrokken bij schoolactiviteiten en bieden thuis minder vanzelfsprekend een onderwijsondersteunend klimaat. Ze zetten meestal zelf moeilijk de stap naar de school. De eigen schoolloopbaan van sommige ouders kan een reeks negatieve ervaringen met zich meegebracht hebben. Met het oog op sociale mobiliteit hebben scholen ten aanzien van deze ouders evenwel een bijzondere opdracht. Om te vermijden dat kansarme ouders nog meer geïsoleerd geraken, zal de school zelf stappen moeten ondernemen om in het bijzonder voor die groep extra kansen te creëren om een zo groot mogelijke betrokkenheid bij het onderwijs en de werking van school en klas te bekomen.

Voor **ouderverenigingen** en de **delegatie** van ouders in de **participatie- of schoolraden** die als representatieve organisaties voor de gehele oudergroep willen optreden, betekent de grote verscheidenheid van ouders qua sociaal-economische achtergrond een bijzondere uitdaging. Het gevaar bestaat dat de stem van ouders op schoolniveau of op macroniveau onvoldoende gedragen is. Het feit dat ouders in ouderverenigingen of in participatie- of schoolraden geen tijd en middelen hebben om hun representatieve functie volwaardig in te vullen, vormt hierbij nog een bijkomend probleem.

Een school zal in elk geval initiatief moeten nemen ten aanzien van ouders die in **achterstellingssituaties** verkeren (sociaal-economische achterstelling, laaggeschooldheid, andere etnisch-culturele achtergrond, isolementbevorderende woon- en leefsituaties) en die zelden of nooit door het gewone aanbod van de school worden bereikt. Scholen kunnen daartoe bijzondere **samenwerkingsverbanden** aangaan met andere organisaties of hulpverleners. Het CLB speelt hierbij een belangrijke rol. Deze centra moeten bijzondere aandacht hebben voor leerlingen die door hun sociale achtergrond in hun ontwikkeling bedreigd zijn.

Een school moet alert zijn dat men niet enkel van die groep ouders die reeds over een duidelijk inzicht in het schoolse functioneren beschikt, respons krijgt. Zonder

specifieke **inspanningen** om deze groep ouders te **verruimen**, kan dit bovendien tot overbevraging van deze groep ouders leiden of veroorzaken dat deze groep een bepaalde machtspositie gaat innemen.

Niet alle ouders beschikken over eenzelfde mate van kennis en inzicht in het schoolleven. Nochtans gaan scholen er veelal vanuit dat alle ouders bekend zijn met het onderwijssysteem, en bijgevolg de nodige interesse opbrengen voor het schoolgebeuren.

Scholen die geconfronteerd worden met een moeilijke bereikbaarheid van alle ouders, kunnen zich genoodzaakt voelen specifieke initiatieven te ontwikkelen voor laagdrempeligheid. Tevens is het daarbij belangrijk om voldoende veiligheid te voorzien en om eventuele weerstanden te overwinnen.

Het kan daarbij zinvol zijn om doelgericht op zoek te gaan naar interessegebieden van moeilijk bereikbare ouders, om deze vervolgens aan te spreken. Een andere mogelijkheid bestaat erin om binnen de groep moeilijk bereikbare ouders op zoek te gaan naar geboren leiders.

Een vast lokaal dat zowel voor ouders als leerkrachten toegankelijk én beschikbaar is, kan een middel zijn voor ouders om zich makkelijker thuis te voelen op de school.

Een beurtsysteem aan de schoolpoort door ouders én leerkrachten kan eveneens voor een laagdrempelig contact zorgen. Uit ervaring blijkt ook dat het beïnvloeden van netwerken van ouders effectiever blijkt dan het beïnvloeden van individuele ouders¹.

Opendeurdagen voor alle ouders kunnen er ook toe bijdragen dat ouders zich beter thuis voelen op de school, en meer inzicht ontwikkelen in het schoolleven. Indien elk kind voor de eigen ouders een persoonlijke uitnodiging maakt, voelen ouders zich meer individueel aangesproken.

Allochtone ouders zijn vaak beter te bereiken door mensen uit de eigen etnische groep dan door autochtone 'deskundigen'². Vooral bij allochtone moeders blijkt vertrouwen en veiligheid heel belangrijk. Continuïteit is ook erg belangrijk. Een vast contactpunt (ouder of leerkracht) en een ruimte binnen de school is vaak beter dan wisselende leerkrachten en ruimten buiten de school³.

Diverse organisaties en projecten (waaronder bepaalde migrantenorganisaties) zijn reeds actief om de betrokkenheid van kansarmen bij de school te versterken. Scholen kunnen met dergelijke organisaties samenwerkingsver-

1 Hogeboom, B., Ouders en schoolsucces, Activiteiten om ouders bij het onderwijs te betrekken. Swets & Zeitlinger 1994.

2 idem
3 idem

banden aangaan. Scholen kunnen voorzien in een voorbereiding van kansarme ouders op deelname aan gezamenlijke activiteiten met andere ouders. Een andere mogelijkheid bestaat erin vanuit de school spelmateriaal ter beschikking te stellen aan kansarme gezinnen. Dit is een bruikbaar middel om de drempel naar de school toe te verkleinen en kan het onderwijsondersteunend klimaat thuis verrijken.

Op het niveau van de school kunnen afspraken met betrekking tot taalgebruik en de communicatiepatronen worden gemaakt (eventueel in samspraak met de ouders). De mogelijkheid bestaat ook dat een bepaalde leerkracht of groep van leerkrachten wordt aangeduid om in dit verband ondersteuning te bieden aan andere leerkrachten.

Een andere mogelijkheid bestaat erin om alle leerkrachten een elementaire opleiding te laten volgen in het voeren van gesprekken met ouders. Zo'n elementaire opleiding voor de leerkracht zou kunnen bestaan uit o.a. werkvormen zoals het 'actief luisteren' en het 'het durven of kunnen opkomen voor zichzelf'.

3.3 Sterke betrokkenheid op het eigen kind

Indien een school zich tot doel stelt ouders te betrekken bij het beleid, realiseert ze zich best dat ouders in de eerste plaats bij de school betrokken zijn omwille van hun persoonlijke betrokkenheid bij hun eigen kind(eren). Uit praktijkervaringen blijkt dat indien ouders begrijpen wat er op school met hun kind(eren) gebeurt, waarom en op welke wijze de school bepaalde dingen aanpakt, de weg naar een verhoogde betrokkenheid van ouders bij de werking van de school als gemeenschap, als organisatie gemakkelijker is. Geleidelijk aan groeit de kans dat deze betrokkenheid uitmondt in een toegevoegde waarde voor de school.

Een school die erkent dat ouders in eerste instantie bij de school betrokken willen zijn omwille van het welzijn van de eigen kinderen, maakt hiervan handig gebruik.

Een uitnodiging voor een opendeurdag, een vraag om hulp wordt door elk kind persoonlijk gemaakt en gericht aan de eigen ouder.

Een ouder die de school erover aanspreekt dat zijn kind gepest wordt op school, kan expliciet betrokken worden bij het uitwerken van een antipestplan voor de gehele school.

3.4 De aanwezigheid van de nodige kennis en vaardigheden bij ouders

Indien een school ouders wil inzetten voor de ondersteuning van onderwijskundige activiteiten (zoals begeleiden van leesgroepen of de organisatie van een uitstap) is het belangrijk te weten dat ouders hiervoor over de nodige **kennis en vaardigheden** moeten beschikken.

Ook met betrekking tot meebepalen of meebeslissen van ouders over keuze-opties op klas-, school- of schooloverstijgend niveau, is een zeker inzicht van individuele ouders op de totaliteit van de school als organisatie of van het Vlaamse onderwijsbeleid wenselijk.

Het is belangrijk dat een school daaraan voldoende aandacht besteedt, opdat alle ouders in de mogelijkheid zijn hieraan te participeren. Zoniet loopt de school het gevaar dat er ongewild een aantal ouders worden uitgesloten.

Wil men ouders inschakelen in activiteiten die enige onderwijskundige voor-kennis veronderstellen, zal de school erover moeten waken dat in voldoende mate in adequate voorbereidende vorming wordt voorzien.

Het aanbieden van vorming¹ waarbij zowel ouders als leden van het schoolteam aanwezig zijn, kan ondersteunend werken. De gemeenschappelijke aanwezigheid van ouders én schoolteam op vormingsactiviteiten draagt bij tot wederzijds begrip en respect voor elkaars achtergronden en belangen.

Een andere oplossing kan erin bestaan om te voorzien in een diversiteit aan taken zoals het schilderen van een lokaal, het begeleiden van een natuurwandeling, het bakken van pannenkoeken, het organiseren van een studiereis, enz. Daardoor kunnen alle bereidwillige ouders op hun specifieke mogelijkheden worden aangesproken. Een mogelijk monopolie van een kleine groep wordt daardoor doorbroken.

Op het inschrijvingsformulier bij aanvang van het schooljaar kan een aantiplijst worden voorzien. Op deze lijst wordt ouders de gelegenheid gegeven om de school te informeren over de activiteiten die zij kunnen begeleiden of organiseren, of over de hulp die zij de school kunnen bieden. Het werken met een aantal rubrieken, met daarnaast nog een open aanbod is een beproefde werkwijze.

1 De school kan hiertoe samenwerken met allerhande organisaties, in het bijzonder de ondersteuningscentra voor de ouderverenigingen, de pedagogische begeleidingsdiensten, de centra voor leerlingenbegeleiding, welzijnswerk, enz.

3.5 Verscheidenheid in de groep kinderen qua ontwikkelings- en leermogelijkheden

De groep schoolkinderen is een heel **diverse groep**. Scholen verschillen onderling in het doelpubliek dat ze aantrekken. Dit kan intentioneel of toevallig zijn. Maar ook binnen één school is er een grote verscheidenheid tussen kinderen.

Ontwikkelings- en leerbedreigde kinderen vragen om bijzondere aandacht in het uitwerken van samenwerkingsactiviteiten. Het is opportuun dat de aandacht vooral gericht wordt op de mogelijkheden van elk kind en niet op de beperkingen. Het is belangrijk dat én ouders én school onderling communiceren over hun perceptie en verwachtingen met betrekking tot de huidige en toekomstige ontwikkelings- en leermogelijkheden van het kind. Er zijn goede afspraken nodig tussen ouders en school over de doelen die men voor elk kind vooropstelt en over de werkwijze die men zal hanteren om die te bereiken. De school zal voor deze kinderen samenwerken met CLB en (via CLB) met andere organisaties of hulpverleners zoals de revalidatiecentra, paramedici, centra voor geestelijke gezondheidszorg, het comité bijzondere jeugdzorg, zelfhulpgroepen, enz.

Een school voor buitengewoon onderwijs doet er goed aan om bij het onthaal van nieuwe leerlingen voldoende tijd te nemen voor een intake-gesprek. Hierbij is het belangrijk dat ouders als ervaringsdeskundigen en leden van het schoolteam als professionele deskundigen gezamenlijk overleggen over:

- wat er reeds gerealiseerd is bij het kind, zowel thuis als op school;
- wat beide partners van elkaar kunnen overnemen én leren;
- op welke succeservaringen men reeds kan voortbouwen;
- welke verwachtingen en perspectieven er zijn met betrekking tot de algemene ontwikkeling en specifiek m.b.t. het leren.

In het buitengewoon onderwijs wordt voor elk kind een handelingsplanning opgemaakt. Voor elk kind afzonderlijk wordt geregeld nagegaan welke doelen het reeds verworven heeft. Tevens worden een aantal doelen geselecteerd waarvan men verwacht dat het kind in de nabije toekomst zal verwerven. De betrokkenheid van ouders is ook hier erg belangrijk, enerzijds omdat ouders een inzicht hebben in de ontwikkelings- en leervorderingen van hun kind, omdat dit inzicht van ouders hierdoor nog kan verbeteren, en omdat ouders hierdoor een goed beeld kunnen ontwikkelen hoe zij – samen met de school – hun kind de meest adequate ondersteuning kunnen geven.

Ook in het gewoon basisonderwijs wordt in een aantal scholen aan een intake-gesprek bij een eerste inschrijving behoorlijk wat aandacht besteed, zodat er een goed beeld kan ontstaan van de ontwikkelings- en leermogelijkheden van elk kind, een goed contact met het kind én de ouders kan worden gelegd, ouders een goed beeld kunnen vormen van de verwachtingen en mogelijkheden van de school. Tevens worden op een heel aantal scholen ouders

betrokken bij intern overleg wanneer er zich bij individuele kinderen ontwikkelings- of leerstoornissen voordoen.

In het kader van het project "school-ouders-leerlingen" is een schoolloopbaanovereenkomst geïnitieerd. Deze overeenkomst wil er voor zorgen dat migrantenleerlingen gelijke mogelijkheden krijgen voor een succesvolle schoolloopbaan. Het document bevat de gezamenlijke trajectkeuze, de inspanningen die elke betrokkene op zich zal nemen (begeleidingsmaatregelen op school), de afspraken over wederzijdse relaties (oudercontacten, besprekingen, enz.) en een planning (bespreekmomenten, roosters, enz.)¹

3.6 Afstand

Niet alle kinderen zijn in de mogelijkheid om school te lopen in de onmiddellijke nabijheid van hun woonplaats. Een groot deel van deze kinderen doen een beroep op **busvervoer**. Voor de ouders van deze kinderen is het fysieke contact met de school minder gemakkelijk. Dit kan tot gevolg hebben dat deze ouders **minder informatie** krijgen over de leer- en ontwikkelingsvorderingen van hun kinderen. Door het gebrek aan spontane contacten in de school worden de mogelijkheden om **inzicht** te krijgen in het schoolleven ook beperkt. Het is daarom belangrijk dat een school speciale aandacht schenkt aan deze ouders.

Ook voor kinderen die op **semi-internaat of internaat** verblijven, zullen specifieke initiatieven moeten genomen worden, wil men een adequate samenwerking met ouders ontwikkelen. Hier in het bijzonder stelt zich ook een probleem van informatiedoorstroming over de dagdagelijkse gebeurtenissen.

In het buitengewoon onderwijs komt het voor dat de factor 'grote afstand' nog wordt bezwaard door het niet beschikbaar zijn van geschikte **vervoersmogelijkheden**. Voor deze groep ouders wordt het dan extra moeilijk om aan speciale – voor de ouders georganiseerde – infoavonden of contactmomenten deel te nemen.

Het organiseren van regelmatige contactmomenten met de leerkrachten, open schooldagen, enz. zijn middelen waarmee de school toch een goed contact met de leerkrachten en de school kan bewerkstelligen. Voor ouders die zelf niet over de nodige vervoersmiddelen beschikken om naar de school te komen, kan de school voor dergelijke activiteiten eveneens busvervoer organiseren.

In elk geval vormen huisbezoeken ook een goed startpunt voor het bevorderen van het inzicht van ouders in de verwachtingen en mogelijkheden van de school, en van de leerkrachten in de verwachtingen en mogelijkheden van de ouders.

Om ouders op de hoogte te houden van de dagdagelijkse gebeurtenissen op school is een heen- en weerschrift, of een agenda die ruimte laat voor communicatie over dagdagelijkse gebeurtenissen, eveneens een goed hulpmiddel.

3.7 Het aanwezige organisatiemodel en de aanwezige schoolcultuur

Het aanwezige organisatiemodel en de heersende schoolcultuur zullen in belangrijke mate het beleid van de school beïnvloeden. Een school met een top-down beleidsstructuur en een **weinig participatieve cultuur**, zal bij het totstandbrengen van een gelijkwaardig partnerschap tussen ouders en school heel wat meer inspanningen moeten leveren in vergelijking met een school met een **meer democratische beleidsvoering** en een participatieve cultuur. De bereikbaarheid en aanspreekbaarheid van directie en leerkrachten, zowel materieel als emotioneel, worden immers sterk beïnvloed door de schoolcultuur.

3.8 Een sociaal-vaardig schoolteam

Constructieve samenwerking tussen ouders en school veronderstelt een **sociaal-vaardig schoolteam**. In het schoolteam dient kennis aanwezig te zijn over gezinsinteractiepatronen, over de wijze waarop effectief kan gewerkt worden met ouders, over cultuurkenmerken van verschillende ethische en sociale groepen, over specifieke maatschappelijke dienstverlening voor specifieke groepen. **Luister-, begeleidings-, advies-, bevestigings- en communicatievaardigheden** zijn nodig om betrokkenheid tussen ouders en school te realiseren. Bovendien steunt een constructieve samenwerking tussen ouders en school op respect voor elk individu in zijn eigenheid. Empathie en oprechtheid bij het schoolteam zijn in deze context geen ledige begrippen.

Een school kan het gehele team aangepaste nascholing aanbieden. Deze nascholing kan praktijkoefeningen omvatten i.v.m. communicatie met ouders, kan een luistertraining omvatten, kan informatie meegeven over gezinsinteractiepatronen.

3.9 Het takenpakket van scholen en bijhorende middelen

De maatschappelijke verwachtingen ten aanzien van scholen zijn niet gering. Scholen hebben de indruk dat deze nog groeiende zijn. Voor scholen die ervoor opteren de samenwerking tussen school en ouders te versterken betekent dit een bijkomende opdracht met consequenties qua personele en financiële middelen.

Werken aan een **communicatieve vertrouwensrelatie** die gericht is op samenwerking en wederzijdse ondersteuning vergt bijkomende inspanningen van de individuele leerkracht en van het schoolteam.

Een grotere betrokkenheid van ouders in het klasgebeuren zal ongetwijfeld een bepaalde druk op het lerarenteam uitoefenen. Zonder dat dit daarom als dusdanig bedoeld wordt, groeien ook de verwachtingen van ouders m.b.t. leren en presteren. Een (nog) grotere inzet vanwege de leerkracht lijkt als vanzelfsprekend.

In dat opzicht is het niet onbelangrijk dat ook scholen prioriteiten stellen. Een school kan niet alle maatschappelijke verwachtingen met eenzelfde intensiteit inlossen. Een school doet er goed aan zich realistische doelen te scheppen, en hierover een duidelijke boodschap te formuleren aan ouders en de ruimere schoolomgeving.

ACTIEMOGELIJKHEDEN VOOR OUDERS IN DE SAMENWERKING TUSSEN OUDERS EN SCHOOL

Samenvatting

Ouders spelen een essentiële rol in de samenwerking met de school. De Raad Basisonderwijs heeft juist daarom een afzonderlijk hoofdstuk gewijd aan mogelijkheden voor ouders in deze samenwerking.

Elke ouder die een schoolkeuze maakt, onderschrijft het pedagogisch project van de school. Van daaruit kan hij meewerken aan bestaande samenwerkingsinitiatieven of stimuleren tot nieuwe initiatieven.

De mogelijkheden van ouders worden geïllustreerd aan de hand van talrijke voorbeelden uit het concrete school- of ouderverenigingsleven. Daarbij wordt gebruikt gemaakt van de verschillende samenwerkingsvormen zoals in de visietekst onderscheiden.

1 Inleiding

In de eerder geformuleerde definitie (cfr. punt I, 2.1) werden school en ouders als gelijkwaardige partners beschouwd met elk met hun eigen en gezamenlijke verantwoordelijkheden. In hoofdstuk II werden actiemogelijkheden voor de school in de samenwerking tussen ouders en school beschreven. In dit hoofdstuk wordt de samenwerking tussen ouders en school beschreven vanuit de mogelijkheden die ouders hebben om deze samenwerking mee te ondersteunen, te faciliteren of ervoor te sensibiliseren. De onderliggende idee is dat elke ouder een (essentiële) rol speelt in de samenwerking tussen ouders en school.

Het is niet de bedoeling dat de hierna volgende tekst als een zelfstandige eenheid wordt behandeld. De tekst bouwt verder op de begripsomschrijvingen en structuren zoals in de vorige hoofdstukken opgenomen. Voor een goed begrip is het dan ook van belang dat de tekst in samenhang wordt gebracht met de actiemogelijkheden voor de school, zoals beschreven in hoofdstuk II.

De **ouder** die een schoolkeuze maakt, **onderschrijft het pedagogisch project** van de school en kan van daaruit meewerken aan het schoolbeleid. Elke ouder heeft de mogelijkheid **mee te werken** aan **bestaande initiatieven** of de school te stimuleren tot het nemen van **nieuwe initiatieven**. De mate waarin ouders kunnen meewerken, kunnen faciliteren of sensibiliseren, hangt van veel factoren af. Zij hebben enerzijds te maken met de ouders (mogelijkheden, draagkracht, enz.), anderzijds met de school (het pedagogisch project, de participatieve cultuur, enz.).

In elk geval blijft het uitgangspunt gelden dat ouders het pedagogisch project van de school en de pedagogisch-didactische ruimte van het schoolteam moeten respecteren.

Eerder hebben we een **viertal samenwerkingsvormen** onderscheiden. Hierna wordt voor deze samenwerkingsvormen telkens aangegeven hoe ouders kunnen meewerken aan het realiseren van het gevoerde schoolbeleid en op welke wijze ouders het schoolbeleid kunnen beïnvloeden.

Bij samenwerking tussen ouders en school is het, globaal genomen, de bedoeling om **een zo groot mogelijke ouderpopulatie** te bereiken. Vandaar dat het nuttig kan zijn om bij elk van de vormen van samenwerking aandacht te schenken aan het drempelverlagend karakter ervan. Ook ouders kunnen hierbij een essentiële rol spelen. Zeker een oudergroep heeft hier een belangrijke taak. Zij moet immers trachten voeling te houden met **alle** ouders op de school.

De school heeft nood aan **voortrekkers**, wegbereiders. Het schoolteam speelt hierin een prioritaire rol. Daarnaast kunnen ouders de weg banen voor andere ouders. Zo laten ouders zich inspireren door andere ouders. Omdat de oudergroep uit een grote verscheidenheid aan ouders bestaat, is het van belang dat ook de voortrekkers onder de ouders een grote verscheidenheid aan ouders vertonen: ouders met kleuters, alleenstaande ouders, migrantenouders, enz.

De aanwezigheid op schoolactiviteiten van ouders die reeds vertrouwd zijn met de school en die de school een helpende hand kunnen bieden, verhoogt de kansen op deelname van andere ouders. Uit ervaring weet men dat bijvoorbeeld allochtone ouders zich meer aangesproken voelen indien een andere allochtone ouder hen uitnodigt.

Ook indien de school initiatieven neemt, werkt het faciliterend of drempelverlagend dat ouders hieraan bijdragen. Indien door de school het initiatief wordt geno-

men tot inrichting van een ontmoetingslokaal voor ouders, kunnen ouders mee instaan voor de inrichting ervan.

Ouders kunnen zelf ook het initiatief nemen om in samenspraak met de school aandacht te schenken aan een drempelverlagende organisatie. Het organiseren van een 'telefoonketting' is hier een goed voorbeeld van: een ouder moedigt telefonisch een andere ouder aan tot deelname. Vervolgens belt deze ouder op zijn beurt een andere ouder met dezelfde vraag, enz.

Ouders kunnen specifieke initiatieven nemen ten aanzien van bepaalde doelgroepen. Uit praktijkervaring weten we dat kansarme ouders zich meer aangesproken voelen indien ze vooraf als afzonderlijke groep worden geïntroduceerd in het schoolleven.

In de rollen die ouders kunnen opnemen kan onderscheid gemaakt worden tussen de **rol van de ouder als individu** en de **rol van de ouder als lid van een oudergroep**. Wanneer dit voor het begrip van de tekst nuttig bleek, wordt in de tekst geëxpliciteerd of het al dan niet de ouder als individu dan wel de ouder als lid van een oudergroep betreft. In elk geval heeft het stimuleren van ouders meer kans op succes wanneer ouders aangesproken worden vanuit een "georganiseerde oudergroep". De slagkracht van een groep is immers groter dan de slagkracht van het individu.

2 Informatie-uitwisseling

2.1 Meewerken aan bestaande initiatieven

Van ouders wordt verwacht dat ze zich – met de hen toegemeten middelen – informeren over het bestaande informatie- en communicatiebeleid op de school en dat ze hieraan **loyaal meewerken** omwille van het belang hiervan voor de ontwikkelingsmogelijkheden van het kind. Alle ouders kunnen het informatie- en communicatiebeleid van de school **ondersteunen**. Zij zijn immers een rijke bron van informatie over de ontwikkeling van hun kinderen omdat zij hen kennen gedurende hun hele leven en ook informatie hebben over de gehele schoolloopbaan.

In het belang van de ontwikkelingsmogelijkheden van hun kinderen doen ouders er goed aan om,

- gebruik te maken van de informele contactmomenten die door de school geboden worden;
- open te zijn over specifieke gebeurtenissen/ontwikkelingen in het thuismilieu, over speciale zorgen die kinderen nodig hebben, over de gezondheidstoestand van kinderen;

- aanwezig te zijn op ouderavonden, -contacten;
- er zorg voor te dragen dat de school over actuele adressen en telefoonnummers van de ouders beschikt;
- kennis te nemen van de schriftelijke communicatie die door de school/de leerkracht mee naar huis gegeven wordt.

Het aanduiden van een **groeps- of klasverantwoordelijke** onder de ouders die als een ombudsfiguur kan functioneren en die informatie kan communiceren van de klas naar de school en vice versa, blijkt uit ervaring een zeer bruikbaar instrument om een goed informatie- en communicatiebeleid vorm te geven. Mooi meegenomen is dat hierdoor gewoonlijk de omvang van de groep ouders met een betrokkenheid bij het schoolgebeuren vergroot.

Een oudercomité noemt deze groeps- of klasverantwoordelijke een ‘meter of peter’.

“Een ouder van het eerste leerjaar wordt gevraagd of zij/hij peter of meter van de klas wil zijn. Die ouder wordt zo gekozen dat de drempel voor de andere ouders zéér laag is. Zo kunnen ouders van kinderen in die klas over klasaangelegenheden spreken met die peter/meter. Die brengt de informatie over aan de klasleraar en omgekeerd. Als de klasleraar wat wil bekomen van de ouders, ten voordele van de kinderen, vraagt die aan die peter/meter om de boodschap door te geven. Die ouder blijft de klas volgen tot in het zesde leerjaar.”¹

Bij conflicten of vragen over de handelwijze van een leerkracht kan de ouder best rechtstreeks contact opnemen met de leerkracht.

“Een kort gesprekje voor of na de schooltijd volstaat dan meestal om een misverstand te voorkomen. Toch kan het gebeuren dat een ouder hiermee geen vrede neemt. Even langslopen bij de directeur kan veel duidelijk maken. Stel dat we samen bezorgd zijn om het belang van de kinderen. De directeur en de inrichtende macht van een school (het schoolbestuur zeg maar) bewaken samen de kwaliteit van hun school. Als er twijfels zijn over een leerkracht kunnen ze beroep doen op de “pedagogische begeleidingsdienst van de school.”²

¹ Uit Koogo, jg 3, nr. 4, p. 15.

² Uit Klasse voor ouders, april 2000, nr. 38, p. 6.

2.2 Stimuleren tot nieuwe initiatieven

Het communicatiebeleid van individuele klasleerkrachten kan erg verschillen. Ouders kunnen de klasleerkracht steeds **om duidelijke afspraken vragen** over de wijze waarop zij informatiedoorstroming van thuis naar de klas en vice versa willen vormgeven. Ouders kunnen ook beroep doen op hun recht op informatie over bijzondere ondersteuning die de school aan hun kind aanbiedt.

Ouders hebben ook het recht en de mogelijkheid om **informatie** over hulp die door **externe hulpverleners** aan het kind wordt aangeboden, te betrekken bij overleg over de ontwikkelings- en leervorderingen van hun kind.

Ook het informatie- en communicatiebeleid van scholen kan erg verschillen. Ouders kunnen het beleid van de school stimuleren door bij de **inschrijving** navraag te doen naar de wijze waarop de school de ouders informeert, naar de wijze waarop de school met de ouders communiceert en naar de verwachtingen van de school ten aanzien van de ouders wat informatie-uitwisseling betreft.

Ook via een **oudergroep** kan met de directie of het schoolteam contact worden genomen om het recht van de ouders op informatie en het recht van de ouders om gehoord te worden beter vorm te geven.

De **participatieraad** is de plaats bij uitstek waar de communicatie tussen ouders en school besproken wordt: wat staat in het schoolreglement, hoe verlopen de oudercontacten, enz.

3 Ondersteuning van klas- en schoolwerking (via thuismilieu)

3.1 Meewerken aan bestaande initiatieven

Ouders kunnen de klas- en schoolwerking ondersteunen door:

- samen te werken met de school om bij kinderen de nodige interesse en discipline voor schoolwerk te ontwikkelen;
- interesse te vertonen voor klasgewoonten, klasafspraken- of regels;
- interesse voor het schoolwerk en allerhande knutselwerkjes te vertonen;
- kinderen kansen te geven de noodzakelijke thuisactiviteiten in een aangepaste omgeving te verrichten;
- kinderen een duidelijke boodschap te geven over wat van hen verwacht wordt op school;

- positief-realistische verwachtingen te ontwikkelen m.b.t. de mogelijkheden van de kinderen;
- voor een goede dialoog te zorgen met de school;
- afspraken die op school gelden, bijvoorbeeld in het kader van een pestactieplan, ook thuis te respecteren;
- in te gaan op initiatieven vanwege de school om de school en thuissituatie meer op elkaar te betrekken;
- onderling tot afstemming te komen over gewoonten bij het vieren van een verjaardag.

Uit praktijkervaring blijkt dat **niet alle ouders met eenzelfde evidentie** inspelen op de mogelijkheden die vanuit de school geboden worden en op de vragen vanwege de school. Allerhande redenen kunnen hiervan aan de basis liggen: cultuurverschillen, negatieve ervaringen uit de eigen schoolcarrière, gebrek aan mogelijkheden, enz.

Oudergroepen op school kunnen ertoe bijdragen dat **méer ouders** in de mogelijkheid zijn de klas- en schoolwerking thuis te ondersteunen. Werkzame initiatieven zijn bijvoorbeeld het organiseren van een lunchmaaltijd op de school voor bepaalde groepen van ouders waarbij dan op informele wijze informatie wordt overgebracht over de wijze waarop ouders de klas- en schoolwerking kunnen ondersteunen. Het voorzien in een spellokaal voor peuters tijdens bepaalde weekmomenten kan er eveneens toe bijdragen dat bij ouders het inzicht en vertrouwen in het schoolleven groeit.

De oudervereniging van een school voor buitengewoon onderwijs probeert via financiële tegemoetkoming alle ouders bij de informele contacten op school te betrekken.

“Wij doen financieel wel wat om kansarmoede aan te pakken. Wij kennen de problematiek zeer goed, daar we op school veel geplaatste kinderen hebben. We onderschatten het probleem zeker niet. Bij die kinderen en hun ouders verloopt het contact moeizaam. Wij zien ze nooit op een ouderavond. Wij werken eraan om activiteiten voor alle leerlingen te organiseren. We houden bijvoorbeeld om de twee jaar een schoolfeestdag voor alle kinderen en hun ouders. Alles is gratis.”¹

1 Uit Koogo, jg 3, nr. 6, p. 15.

Een getuigenis...

De samenwerking tussen ouders en leerkrachten is geweldig goed. De ouders geven tips en leuke dingen om in de klas te proberen. Zo onstonden enkele thema's zoals o.a. zware boekentassen en de leesmarathon. De bedoeling van de leesmarathon is dat de kinderen leessponsoring willen uitlokken. Het onderwijsdoel is het lezen te stimuleren en anderen te betrekken bij het leesonderwijs. Het werk van de kinderen bestaat erin dat van elk boek een boekbespreking wordt gemaakt. Dat sluit aan bij de pijler taalvaardigheid waartoe ook het niveaulezen tot in het vierde leerjaar behoort.¹

Ouders die regelmatig meewerken aan allerlei klas- en schoolactiviteiten, verruimen hun inzicht in de wijze waarop zij die werking ook thuis kunnen ondersteunen. Deze ouders kunnen zich erop toeleggen de groep te verruimen om aldus een belangrijker impact te hebben. Het initiëren van een 'telefoonketting' of het aanduiden van een **groepsverantwoordelijke** d.w.z. een ouder die door de leerkracht kan worden aangesproken om extra hulp te zoeken, blijken uit ervaring goed functionerende werkwijzen.

3.2 Stimuleren tot nieuwe initiatieven

Niet elke klasleerkracht of elke school heeft een duidelijk beleid om in zoveel mogelijk gezinnen een onderwijsondersteunend klimaat te creëren en daar waar nodig een alternatief aan te bieden. **Ouders of oudergroepen** kunnen zelf een aanbod formuleren van mogelijke activiteiten die er toe kunnen bijdragen dat ouders een beter inzicht verwerven in onderwijsondersteunende mogelijkheden.

Ook via een oudergroep kan met de directie of het schoolteam contact worden genomen om de mogelijkheden tot ondersteuning van de klas- en schoolwerking beter tot hun recht te laten komen. Via een oudergroep kan bijvoorbeeld, daar waar nuttig en wenselijk, een **huiswerkklas** op school georganiseerd worden. Via de participatieraad kan de school ook gevraagd worden om alle ouders te **adviseren** over de wijze waarop zij hulp kunnen bieden bij huiswerk of bij de voorbereiding van toetsen en examens. De oudervereniging kan samen met de school een **laagdrempele ontmoetingsplaats** voor ouders en leerlingen inrichten.

¹ Uit Koogo, jg 4, nr. 4, p. 16.

De huiskamerklas

De huiskamerklas is een initiatief van een oudervereniging van een secundaire school (TSO-BSO).

De oudervereniging werd geconfronteerd met heel wat leerlingen die last hebben van faalangst, die rondlopen met gevoelens van minderwaardigheid en niet meteen weten bij wie ze kunnen aankloppen met deze problemen ...

De organisatie van een wervelende show waarin deze thema's aan bod kwamen en de productie van een CD en video over dit gebeuren gaf heel wat leerlingen een stuk zelfvertrouwen. De creativiteit en de vaardigheden die in iedere leerling aanwezig zijn werden immers maximaal benut. Het succes van deze productie zette de oudervereniging aan om na te denken over nieuwe initiatieven

Langzaam groeide binnen de oudervereniging het idee van een huiskamerklas, waar ouders en leerlingen en leerlingen onderling elkaar op een informele manier zouden kunnen ontmoeten.

Aanvankelijk was er wat argwaan bij sommige leerkrachten. Er werd daarom ook geopteerd om beetje bij beetje bij het schoolteam sympathie te winnen voor het idee. Klemtoon werd gelegd op het belang van een vertrouwenssfeer tussen ouders, leerlingen en leerkrachten.

Bedoeling van het initiatief van de oudervereniging is in de eerste plaats dat alle leerlingen zich goed voelen op school. De huiskamerklas moet het signaleren van leer- en andere problemen, naar het schoolteam en andere hulpverlenings- en welzijnsinstanties mogelijk maken. Eventuele problemen kunnen op die manier preventief aanpakt worden. Aan de leerkrachten werd verzekerd dat de woonkamerklas zeker geen roddelcafé zou worden over alles wat er in de klas en op school gebeurt en waar leerkrachten over de hekel zouden kunnen gehaald worden.

De huiswerkklas moest in de eerste plaats drempelverlagend werken en een ontmoetingsplaats worden tussen jong en oud(er). Waar men kan geholpen worden met huiswerk, waar leerlingen elkaar kunnen helpen. Waar tijdig de juiste doorverwijzing en opvolging kan gebeuren. Een aantal (groot)ouders zijn immers de geknipte vertrouwenspersonen bij wie leerlingen gemakkelijker dan bij hun eigen ouders of leerkrachten én in vertrouwen met hun dagdagse problemen terecht kunnen.

Ouders met een groot empathisch vermogen en grote luisterbereidheid werden bereid gevonden de woonkamerklas te runnen. Ouders die weten hoe ze adequaat kunnen doorverwijzen en de doorverwijzing kunnen opvolgen. De medewerkers zijn onbezoldigde vrijwilligers.

Alle beslissingen in verband met deze huiskamerklas worden in consensus genomen tijdens de vergaderingen van de oudervereniging. De directie is er welkom en de morele steun van leer-

krachten is er meer dan welkom. Deelname is gratis. De vrijwilliger bepaalt wie in de huiskamerklas komt en wie niet.

De huiskamerklas werd ingericht in een vrij klaslokaal. Het is een gezellige en knusse kamer waar leerlingen zich thuis voelen. Er is geen inkijk voor nieuwsgierigen. Er wordt niet zomaar binnen en buiten gelopen. De aanwezigheden worden nauwgezet genoteerd. De huiskamerklas valt onder het schoolreglement. Roken is er verboden, er mogen geen alcoholische dranken gebruikt worden. GSM's en walkmans zijn uit den boze.

Het is de bedoeling dat er heel wat documentatie aanwezig voor de leerlingen. Voorlopig wordt geopteerd om de huiskamerklas éénmaal open te stellen per week en dit van 15u30 tot 17u00. Als het opzet slaagt en er worden voldoende enthousiaste ouders-medewerkers gevonden, worden de openingsuren verruimd.

Helpen bij het huiswerk van de leerlingen, overhoren van de lessen, doorverwijzingen voor bijlessen naar de verantwoordelijke leerkrachten. Doorverwijsfunctie naar directie of leerkrachten, hulpverlenings- en welzijnsorganisaties. Maar in de eerste plaats een plaats waar er gecommuniceerd kan worden tussen ouders en leerlingen¹.

In sommige ouderverenigingen is er bij het bepalen van het vormingsaanbod nog weinig samenhang met de noden van het schoolteam (en van de kinderen). In te weinig scholen worden gelijklopende vormingsactiviteiten ontwikkeld die gedragen worden door het schoolteam en door de oudervereniging samen. Voor beiden is het nochtans zinvoller om vanuit een gemeenschappelijke thematiek initiatieven te ondernemen opdat de implementatie op school (bij leerkrachten en leerlingen) en thuis (bij ouders en kinderen) vergroot. Een vorming heeft pas echt kans op slagen wanneer alle betrokkenen dezelfde weg inslaan. Die weg om tot een goede keuze te komen kan enkel procesmatig verlopen. Eén van de ondersteuningscentra voor ouderverenigingen heeft hierrond een project opgezet. Het is de bedoeling dat oudercomités, naar gelang hun vordering in het procesmatig werken, inpijken op één van de stappen van zo'n keuzeproces om in de toekomst zelf zo'n keuzeproces te kunnen opzetten voor hun eigen comité in samenspraak met de school.

Het gezamenlijk keuzeproces van schoolteams en ouderverenigingen staat hier dus centraal.

Het project parallelle vorming geniet ruime belangstelling en sommige oudercomités zijn reeds in staat zelf een vorming te kiezen in samenspraak met het schoolteam.

1 Uit aanraderslijst. Bestselleractiviteiten van ouderverenigingen uit het hele Vlaamse land. ROGO

4 Ondersteuning of organisatie van onderwijsleeractiviteiten (op school)

4.1 Meewerken aan bestaande initiatieven

Indien een school in haar beleid voorziet dat ouders onderwijsleeractiviteiten mee kunnen ondersteunen of organiseren, hebben ouders de mogelijkheid hierop in te spelen.

Uit praktijkervaring blijkt dat niet alle ouders met eenzelfde evidentie of gemak inspelen op vragen vanwege de school. Ouders die reeds actief zijn in de klas- en schoolwerking kunnen een belangrijke rol spelen bij het verruimen van de groep van betrokken ouders. Ze kunnen **ouders aanspreken op hun specifieke mogelijkheden** tot bijdrage aan het schoolleven. De éne ouder kan bijvoorbeeld prima een knutsel- of muziekactiviteit leiden, de andere een natuurwandeling. De éne ouder heeft de tijd om als zwem- of leesouder te functioneren. Een andere ouder kan misschien over een minder voorkomend beroep komen vertellen aan de klasgroep. De éne ouder kan het schoollogo ontwerpen; een ouder-rijkswachter kan de kinderen begeleiden bij fietstochten; een ouder-architect kan een plan ontwerpen voor de speelplaats; een andere ouder kan gordijnen en kostuums naaien voor de school; een ouder-psycholoog kan meehelpen aan het opstellen van een vragenlijst of de verwerking van enquêteresultaten¹.

Een oudergroep kan ook een belangrijke rol spelen bij het actief op zoek gaan naar ouders met verschillende achtergronden en competenties. Een **oudergroep** die een **goede representatie** vormt van de **gehele schoolbevolking** biedt **meer kansen** om als aanspreekpunt voor alle ouders te fungeren.

De dienst natuur- en milieu-educatie biedt vorming aan aan ouders die zich geroepen voelen om als natuurouder de klas of de school te ondersteunen. Als natuurouder help je – op vraag van en in nauw overleg met de leerkracht – een groepje leerlingen (3 à 4) bij een les rond natuur. Een natuurouder kan ook een grootouder of een vriend van de school zijn. Natuurouder word je door een cursus te volgen. Deze gratis cursus omvat zes bijeenkomsten. Hier worden je o.a. een aantal technieken aangereikt waarmee je vragen van kinderen kan beantwoorden of waarmee je hen in elk geval op weg kan helpen om het antwoord zelf te vinden².

¹ Uit Klasse, nr. 108, p. 41.

² Uit Evocatief, ouders voor ouders, 10de jaargang, 2de trimester, p. 24.

4.2 Stimuleren tot nieuwe initiatieven

Individuele leerkrachten en scholen kunnen onderling erg variëren in de mate waarin zij ouders laten participeren aan onderwijsleeractiviteiten of deze delegeren aan ouders. Ouders kunnen aan de klasleerkracht of de school steeds zelf een aanbod van mogelijke activiteiten die zij kunnen organiseren voorleggen.

Ook via een oudergroep kan met de directie of het schoolteam contact worden genomen om de mogelijkheden tot organisatie van onderwijsleeractiviteiten te verkennen.

Ouders in de participatieraad kunnen hierover meespreken. Ook over de organisatie van schooluitstappen, de kosten van schoolactiviteiten, enz.

Schoolreglement

Sinds 1 september 1998 moet elke school voor kleuter- of lager onderwijs een schoolreglement hebben. Het ontwerp ervan moet besproken worden met de participatieraad of de lokale schoolraad.

Vaak is het voorleggen een formaliteit waarbij de school het laatste woord heeft.

Een oudervereniging uit Hasselt vond dat het schoolreglement van hun school in een oubollige en niet altijd door de leerlingen begrepen taal werd geschreven. Kortom in schrill contrast staat met wat men van een school die taal en stijl toch hoog in het vaandel zouden moeten voeren kan verwachten.

De oudervereniging lanceerde het idee om het schoolreglement te herschrijven in een taal die ieder kind begrijpt. Er werd een gemengde werkgroep opgericht van ouders en leerkrachten die met het herschrijven van het reglement van start gingen. De opnieuw geredigeerde teksten werden kritisch bekeken door de leerlingen. En van het een kwam het andere. Er ontspon zich al vlug een discussie over een aantal bepalingen uit het schoolreglement.

Niet alleen de taal- en stijl stonden ter discussie maar ook de inhoud moest eraan geloven. Resultaat van deze activiteit was een schoolreglement waar iedere leerling, ouder en leerkracht zich kan achter stellen. De meeste beslissingen werden in consensus genomen. Uitzonderlijk moest eens gestemd worden. De school beschikt nu over een reglement dat gedragen wordt door het volledige schoolteam en de oudervereniging in een taal en stijl om u tegen te zeggen¹.

1 Uit aanraderslijst. Bestselleractiviteiten van ouderverenigingen uit het hele Vlaamse land. ROGO

5 Meebepalen – adviseren – instemmen – beslissen

5.1 Meewerken aan bestaande initiatieven

Alle ouders hebben de mogelijkheid in te gaan op de vraag van de school om advies te geven of deel te nemen aan de besluitvorming. Ouders hebben hiertoe **tal van mogelijkheden**: meewerken aan een enquête van de school, met de leerkracht nadenken over hoe een fietstocht veilig kan worden aangepakt, via de oudervereniging adviseren over de frequentie en omvang van de oudercontacten, enz. Naast de formele participatie- en schoolraden zijn er nog diverse mogelijkheden om mee het beleid van de school te beïnvloeden.

Uit de praktijk blijkt dat **ouders de mogelijkheden die ze hebben om advies te geven of deel te nemen aan de besluitvorming niet of weinig benutten**. Men stelt vast dat er bij verkiezingen voor participatie- en schoolraden weinig kandidaten zijn of dat er weinig stemmen worden uitgebracht. Ouders blijken ook een beperkte inbreng van agendapunten te hebben en gebruiken de mogelijkheid om tot coöptatie over te gaan nog weinig doelgericht. De redenen hiervoor blijken tweërlei: enerzijds blijkt dat ouders hierin maar matig geïnteresseerd zijn, anderzijds valt op dat de overheid in de regelgeving hieromtrent uitgaat van een bepaald type ouder waaraan de meeste ouders niet beantwoorden. De overheid richt zich namelijk tot de ouder die de Nederlandse taal kan beheersen en lezen, die in onderwijs geïnteresseerd is, assertief is, maar tegelijkertijd ook behulpzaam en belang stelt in de school als geheel¹. Ook schaalvergroting leidt ertoe dat een deelname aan het schoolbeleid vrijwel uitsluitend is weggelegd voor hoog opgeleide ouders².

Desalniettemin hebben ouders die reeds actief zijn in het schoolbeleid een aantal mogelijkheden om hun impact in het schoolbeleid te vergroten en de betrokken groep van ouders te verruimen:

- verhogen van het aantal bijeenkomsten van participatie- of schoolraden;
- actief aanspreken van potentiële kandidaten ondermeer met het oog op het vergroten van de kans op representativiteit voor de gehele schoolbevolking;
- doelbewust invullen van de mogelijkheid om een gecoöpteerde vanuit de geleiding ouders aan te duiden;
- betrekken van schoolopbouwwerk als vertegenwoordiger van kansarme ouders;

¹ Scholen onder druk (1999), Sociale en culturele studies - 28, Sociaal en cultureel planbureau, p. 211.

² idem p. 209

- eigen inbreng van agendapunten;
- voorzien in goede samenhang met andere oudergroepen op de school.

5.2 Stimuleren tot nieuwe initiatieven

Individuele leerkrachten en scholen kunnen onderling erg verschillen in de mate waarin zij ouders wensen te betrekken in een besluitvormingsproces.

Ook via een oudergroep kan met de directie of het schoolteam contact worden genomen om de mogelijkheden tot meebeslissen gezamenlijk te verkennen.

Wanneer nodig zou blijken kunnen ouders of oudergroepen ook via de koepels van ouderverenigingen en via de Vlaamse Onderwijsraad trachten de overheidsregelgeving in verband met de participatie van ouders aan besluitvorming mee te beïnvloeden.

Een oudervereniging zette verschillende acties op om niet alleen de kinderen te sensibiliseren met betrekking tot de problematiek van zware boekentassen, maar ook ouders, leerkrachten en directie. Een andere ouder deed zelf een onderzoek naar het gewicht van de boekentassen op school¹.

¹ Uit "Brug", jg. 43, nr. 3, p. 23.

DE ROL VAN DE OVERHEID IN DE SAMENWERKING TUSSEN OUDERS EN SCHOOL

Samenvatting

De overheid heeft – ondanks zijn wat grotere afstand ten aanzien van het schoolgebeuren – een cruciale rol met betrekking tot de samenwerking tussen ouders en school. De overheid kan daarbij steunen op andere actoren die op het macroniveau actief zijn. Het is wenselijk dat al deze actoren in de schoot van de Vlaamse Onderwijsraad gezamenlijk overleggen over hun visie over ouders en school en over de onderlinge taakverdeling om deze visie op de werkvloer effectief te realiseren.

Als algemeen principe stelt de Raad Basisonderwijs voorop dat het macrobeleid voldoende ruimte moet laten voor creativiteit en deskundigheid van de school én op een ernstige manier dient in te spelen op schoolspecifieke factoren. Het macrobeleid heeft dan ook de moeilijke opdracht om het maximum aan beleidsvoerend vermogen, aan kwaliteit, en/of aan innovatief handelen op schoolniveau te realiseren via een minimale sturing.

De Raad Basisonderwijs onderscheidt twee grote luiken in de rol van de overheid: waarborgen van minimale rechten en plichten, én voorwaarden scheppen voor optimale samenwerking tussen ouders en school. Wat dit laatste luik betreft wordt nog gedifferentieerd wat betreft ondersteuning en emancipatie.

De raad beschrijft de huidige rol en formuleert aanbevelingen voor de toekomst. De raad suggereert om na te gaan of ook voor het onderwijs een statuut van vrijwilliger in het leven kan worden geroepen. Zo'n statuut kan de nodige juridische als financiële ondersteuning bieden voor de frequente en vaak intensieve inzet van vele ouders. De raad bepleit de functie van ombudsman. Deze is nodig om de trend naar juridisering binnen het onderwijs tijdig te kunnen ombuigen. De raad bepleit verder ook dat de overheid zou voorzien in de nodige middelen voor onderwijsondersteuning via tweedelijnsorganisaties, veeleer dan te voorzien in beperkende of sturende regelgeving. Een participatieve schoolcultuur en het beleidsvoerend vermogen van scholen kan men niet realiseren via al te veel directe sturing van bo-

venaf. Zeker wanneer de overheid emancipatorische opdrachten op zich neemt, is overleg met andere actoren op het macroniveau van groot belang om de nodige afstemming met deze andere actoren te realiseren en er de nodige steun van te kunnen ontvangen.

1 Inleiding

In dit hoofdstuk stellen we de focus in op de **rol van de overheid**¹ in de samenwerking tussen ouders en school. De overheid kan, evenwel met een wat grotere afstand ten aanzien van het onderwijsveld, een belangrijke impact hebben op de samenwerking tussen ouders en school. Naast de overheid zijn **op macroniveau** nog **heel wat** andere **actoren** actief: de Vlaamse Onderwijsraad, de koepels van de inrichtende machten, de koepels van ouderverenigingen, de begeleidingsdiensten, de socio-culturele verenigingen, enz.

Het is wenselijk dat **al** deze **actoren** **gezamenlijk overleggen** over hun **visie** op onderwijs en meer bepaald over de samenwerking tussen ouders en school. De Vlaamse Onderwijsraad vormt hiervoor de organisatie bij uitstek. Ook de wijze van realiseren en de daarbijhorende onderlinge taakverdeling tussen de verschillende actoren kan voorwerp zijn van overleg in de Vlaamse Onderwijsraad.

De Raad Basisonderwijs meent dat het macrobeleid voldoende ruimte moet laten voor **creativiteit en deskundigheid van de school** én op een ernstige manier dient in te spelen op schoolspecifieke factoren. Te veel regulering van bovenaf remt immers het onderwijsveld om zelf de nodige en wenselijke initiatieven te nemen ter verbetering van de schoolkwaliteit. Het macrobeleid heeft dan ook de moeilijke opdracht om het maximum aan beleidsvoerend vermogen, aan kwaliteit, en/of aan innovatief handelen op schoolniveau te realiseren via een minimale sturing.

Zoals reeds eerder gesteld heeft de Raad Basisonderwijs zich, in het kader van deze tekst, toegelegd op de cruciale rol van de overheid.

1 Aan het begrip "overheid" wordt in deze tekst de volgende invulling gegeven: de overheid omvat het Vlaams parlement, de Vlaamse regering, het ministerie van de Vlaamse gemeenschap en de inspectie als controle-orgaan van de overheid.

De rol van de overheid kan worden opgedeeld in twee grote luiken.

- 1 De overheid heeft de opdracht om te voorzien in **waarborgen op minimale rechten en plichten** van en voor de betrokken actoren op schoolniveau.
- 2 Daarnaast heeft de overheid de opdracht de **nodige voorwaarden te creëren** opdat op schoolniveau samenwerking tussen ouders en school tot stand kan worden gebracht op een wijze die enerzijds overeenstemt met de vooropgestelde visie op macroniveau, anderzijds voldoende inspeelt op de eigen context en het eigen schoolprofiel.

Een aantal van deze voorwaarden moeten rechtstreeks op schoolniveau ingevuld worden. Een aantal andere voorwaarden kunnen beter door andere actoren op het macroniveau ingevuld worden. Het is daarbij belangrijk dat de overheid ook de organisaties van tweedelijnszorg in de mogelijkheid stelt de hun toebedeelde taken op adequate wijze uit te voeren.

2 Waarborgen op minimale rechten en plichten van en voor de betrokken actoren

Om **minimale rechten en plichten** van en voor de betrokken actoren te waarborgen, heeft de overheid **drie instrumenten** ter beschikking: regelgeving, controle op de toepassing van de regelgeving, bemiddeling tussen verschillende actoren in het onderwijsveld of bij de behandeling van geschillen.

Regelgeving biedt zelden een garantie voor de realisatie van de gewenste doelen op schoolniveau. De betrokken actoren (ouders, leraren, directies, schoolbesturen, enz.) moeten immers de vertaling maken naar de eigen school. Een aantal scholen heeft dit wettelijk kader overigens niet nodig om de gewenste kwaliteit te realiseren.

Toch kan regulering zinvol zijn. Regelgeving zet de bakens uit en waarborgt minimale rechten en plichten van en voor de betrokken actoren.

De **controle op de regelgeving** wordt in hoofdzaak opgenomen door een geëigend overheidsapparaat: de inspectie. De Raad Basisonderwijs stelt vast dat de inspectie ook een emancipatorische rol inneemt ten aanzien van het onderwijsveld. (zie infra 2: scheppen van voorwaarden).

De overheid heeft een opdracht om in de nodige **bemiddeling** te voorzien, indien de regelgeving door het onderwijsveld niet behoorlijk wordt opgevolgd.

Hierna wordt eerst een overzicht gegeven van de huidige regelgeving¹ met betrekking tot samenwerking ouders en school. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de indeling in vormen van samenwerking zoals beschreven in hoofdstuk 1, punt 3.

Vervolgens formuleert de Raad Basisonderwijs een aantal aanbevelingen ter optimalisatie van de huidige regelgeving.

2.1 Huidige regelgeving

2.1.1 Informatie-uitwisseling

Het decreet basisonderwijs² en het decreet betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding³ bepalen welke informatie de school, respectievelijk het centrum voor leerlingenbegeleiding, minimaal moet verstrekken aan de ouders.

Het betreft informatie over:

- de juridische aard en de samenstelling van hun schoolbestuur;
- het pedagogisch project van de school;
- de organisatie van de schooluren;
- de voor- en naschoolse opvang indien daarin voorzien is;
- het leerlingenvervoer indien daarin voorzien is;
- de organisatie van de oudercontacten;
- het begeleidend centrum voor leerlingenbegeleiding.

Het centrum voor leerlingenbegeleiding heeft voorts de opdracht om zijn werking bekend te maken aan leerlingen en hun ouders. Daarbij moet het centrum ten minste informatie geven over de rechten en plichten van ouders, leerlingen, school en centrum.

2.1.2 Ondersteuning van klas- en schoolwerking (via thuismilieu)

In het decreet basisonderwijs wordt aan een schoolbestuur opgelegd dat zij een schoolreglement⁴ moet opstellen dat de betrekkingen tussen het schoolbestuur en de ouders en leerlingen regelt. In het schoolreglement moeten ondermeer zaken

¹ De werkgroep ouders heeft weet van een aantal overheidsinitiatieven die ook de regelgeving met betrekking tot de relatie ouders-school zullen beïnvloeden. De werkgroep heeft zich bij deze beschrijving evenwel beperkt tot de huidige regelgeving.

² Decreet basisonderwijs, art. 28.

³ Decreet basisonderwijs, art. 7.

⁴ Decreet basisonderwijs, art. 37.

worden opgenomen die betrekking hebben op de ondersteuning van de klas- en schoolwerking door ouders:

- het orde- en tuchtreglement van de leerlingen met inbegrip van de interne beroepsmogelijkheden;
- bepalingen in verband met onderwijs aan huis;
- richtlijnen in verband met afwezigheden en te laat komen;
- afspraken in verband met huiswerk, agenda's en rapporten.

Het schoolreglement wordt aan de ouders ter ondertekening voorgelegd bij de eerste inschrijving van hun kind en daarna bij elke wijziging ervan. In het officieel onderwijs is de ondertekening ter kennisneming, in het vrij onderwijs voor akkoord.

2.1.3 *Ondersteuning van onderwijsleeractiviteiten*

Er bestaat geen regelgeving m.b.t. de ondersteuning van of organisatie van onderwijsleeractiviteiten door ouders.

2.1.4 *Meebepalen – adviseren – instemmen – beslissen*

In het decreet basisonderwijs en het decreet betreffende de centra voor leerlingbegeleiding zijn een aantal materies **op niveau van het individuele kind** omschreven waar ouders het recht hebben op **beslissen, instemmen of zich verzetten**.

Het decreet basisonderwijs geeft aan ouders het beslissingsrecht met betrekking tot het vervroegen of verlaten van de instap in het lager onderwijs¹ en met betrekking tot een extra jaar in het buitengewoon basisonderwijs². Het decreet geeft aan ouders ook beslissingsrecht over de keuze tussen een school en huisonderwijs en tussen officieel en vrij onderwijs³. In het officieel onderwijs hebben ouders eveneens beslissingsrecht over de keuze voor een cursus in één der erkende godsdiensten of een cursus niet-confessionele zedenleer⁴.

Ouders hebben instemmingsrecht met betrekking tot de begeleiding van hun kinderen door een centrum voor leerlingbegeleiding, tenzij het handelt over leerplichtproblemen⁵.

1 Decreet basisonderwijs, art. 17 en art. 18.

2 idem, art. 19.

3 idem, art. 25.

4 idem, art. 29.

5 Decreet betreffende de centra voor leerlingbegeleiding, art. 28.

Wat **meebepalen of beslissen op schoolniveau en op macroniveau** betreft, worden via het decreet eveneens minimale waarborgen gegeven.

Het **bijzonder decreet betreffende het gemeenschapsonderwijs** voorziet **drie bestuursniveaus** waarop de onderscheiden bestuursorganen operationeel zijn: op het lokale niveau, de school met de schoolraad; op het regionale niveau, de scholengroep met de algemene vergadering en de raad van bestuur; op het centrale niveau, de raad van het gemeenschapsonderwijs. De ouders worden betrokken bij ieder niveau en de overeenkomstige bestuursorganen.

De ouders zijn vertegenwoordigd in de **schoolraad** (drie van de acht stemgerechtigde leden plus de niet stemgerechtigde directeur). Zij worden verkozen door en uit ouders. De schoolraad heeft advies- en overlegbevoegdheid en informatierecht over alle aspecten die het schoolleven beïnvloeden. In tegenstelling tot de vroegere situatie heeft de schoolraad geen beslissingsbevoegdheid meer. Deze komt op het mesoniveau te liggen.

De ouders zijn vertegenwoordigd in de **algemene vergadering** (twee leden van de schoolraad waarvan één ouder en één personeelslid). De bevoegdheid van de algemene vergadering ligt op het vlak van het bekrachtigen van de begroting, de jaarrekening. Tevens bekrachtigt de algemene vergadering de aanstelling van de algemeen directeur door de raad van bestuur.

Er is dus rechtstreekse betrokkenheid van de ouders in de schoolraad en in de algemene vergadering.

De **raad van bestuur** telt negen stemgerechtigde leden plus de niet stemgerechtigde algemeen directeur (zes verkozen door de leden van de schoolraden en drie gecoöpteerden). Ouders kunnen kandidaat zijn voor het lidmaatschap van de raad van bestuur, doch kunnen niet gelijktijdig lid zijn van een schoolraad. De bevoegdheid van de raad is: algemeen beleid, pedagogisch beleid, personeelsbeleid, materieel en financieel beleid op niveau van de scholengroep.

Op centraal niveau wordt de **raad van het gemeenschapsonderwijs** opgericht. Deze bestaat uit vijftien stemgerechtigde leden plus de niet stemgerechtigde afgevaardigd bestuurder. Van deze vijftien leden worden er vijf verkozen door een kiescollege bestaande uit rechtstreeks verkozen ouders en gecoöpteerde leden van de schoolraden.

De ouders kunnen betrokken worden bij de werkzaamheden van de raad van bestuur en de raad van het gemeenschapsonderwijs, maar de rechtstreekse betrokkenheid is afhankelijk van het resultaat van de verkiezingen. Onrechtstreekse betrokkenheid is wel gegarandeerd via deze verkiezingen.

Voor het **gesubsidieerd onderwijs** is er een decreet op de medezeggenschap. Daarin wordt bepaald dat ouders medezeggenschap hebben in de school via de participatieraad, over welke onderwerpen de leden medezeggenschap hebben en welke

vorm van medezeggenschap zij hierover hebben. Het gaat hier om een minimale basis. De participatieraad heeft **informatierecht**, bijvoorbeeld over de werkingsmiddelen, het aantal leerlingen op school, de jaarrekeningen, de structuur van de school. De raad heeft ook **adviesrecht** over bepaalde aangelegenheden (over de organisatie van de school, het onderwijsaanbod, de begeleiding en de evaluatie van de leerlingen...). Deze adviezen zijn niet bindend. Over andere zaken (het schoolreglement, de veiligheid en gezondheid van de leerlingen, de criteria voor de aanwending van het lestijdenpakket, het leerlingenvervoer, het beleidscontract tussen de school en het centrum voor leerlingbegeleiding, het beleid inzake rekrutering en informatie aan ouders, enz.) moet het schoolbestuur **overleggen** met de participatieraad. Daarnaast kan aan de participatieraad ook een **instemmingsbevoegdheid** worden toegekend¹.

2.2 Controle op de regelgeving

In het **analysekader** dat de **inspectie** hanteert bij **schooldoorlichtingen** zijn een aantal indicatoren opgenomen die als doel hebben na te gaan in hoeverre de school de regelgeving met betrekking tot samenwerking ouders en school respecteert².

Er is een indicator opgenomen die nagaat in hoeverre de school voldoende duidelijk is in haar verwachtingen naar ouders en naar de participatie- of schoolraad. Er is ook een indicator voorzien met betrekking tot het aantal en de aard van de contacten tussen school en ouders. De indicator geeft ook een inhoudelijke richting aan deze contacten: met name moet worden nagegaan in hoeverre ze door het schoolteam en de ouders worden ervaren als ondersteunend voor het uitwisselen van informatie over de verschillende aspecten van de ontwikkeling van de kinderen en de schoolwerking. Verder is er nog een indicator die peilt naar de frequentie en inhoud van participatie- of schoolraden.

2.3 Bemiddeling tussen verschillende bij het onderwijs betrokken actoren en behandeling van geschillen

Vanuit de overheid wordt ook voorzien in **bemiddeling** tussen verschillende bij het onderwijs betrokken partijen en in de behandeling van geschillen. Dit gebeurt momenteel tussen ouders en school (waaronder te verstaan: schoolbestuur, direc-

¹ Decreet betreffende de medezeggenschap in het gesubsidieerd onderwijs, art. 29.
² Schooldoorlichtingen in het gewoon en buitengewoon onderwijs, Een informatie- en werkmap voor het schoolteam.

tie, leerkrachten) via de participatiecolleges¹, via het non-discriminatiebeleid, via de commissie laakbare praktijken. De bemiddeling heeft dus slechts betrekking op een aantal specifieke deeldomeinen (kosteloze toegang, werking non-discriminatieverklaring, werking participatieraden).

De **ombudsdienst** van het Vlaams Parlement treedt bemiddelend op tussen burger en overheidsinstellingen. Het is echter niet duidelijk of de ombudsdienst deze bemiddelende rol kan spelen ten aanzien van scholen. De vraag is voorgelegd aan de ombudsdienst en is thans in onderzoek.

In het Decreet Basisonderwijs van 25 februari 1997 wordt in art. 27 § 2 gesteld: "Vragen in verband met het principe van de kosteloze toegang en klachten in verband met inbreuken op dat principe kunnen door iedere belanghebbende ingediend worden bij de **Commissie laakbare praktijken** <...>". In het Besluit van de Vlaamse regering betreffende laakbare praktijken (17 juni 1997) worden de bevoegdheden van de commissie omschreven zijnde laakbare praktijken, praktijken in strijd met de kosteloze toegang, praktijken in strijd met de regelgeving op de sociale voordelen. Verder lezen we in art. 12: "De commissie kan alle betrokkenen en alle nodige getuigen aanschrijven en/of horen, om een klacht te onderzoeken". Ofschoon hier niet expliciet van een bemiddelende rol door de commissie sprake is, kan aan de commissie uit haar gevolgde werkwijze de facto een bemiddelende (intermediërende) functie worden toegeschreven.

Verderstreckender dan de bemiddeling dient de **geschillenregeling** in onderwijsverband vermeld te worden die (naast en dikwijls na interne procedures in het onderwijs) op volgende wijzen kan verlopen²:

- een procedure tot schorsing of nietigverklaring bij de Raad van State;
- een kortgeding voor de burgerlijke rechter;
- een procedure voor de burgerlijke rechtbank;
- een procedure voor het Arbitragehof.

Indien de participatieraad niet naar behoren functioneert, kunnen de ouders klacht neerleggen bij het **participatiecollege** in de Vlaamse Onderwijsraad. Dit orgaan kan een financiële sanctie voorstellen aan de minister.

In dit verband wordt ook melding gemaakt van de **beoordelings- en bemiddelingscommissie**. Deze functioneert ook in de schoot van de Vlaamse Onderwijsraad en onderzoekt klachten inzake de totstandkoming, de werking van het overleg en de naleving van de overeenkomsten in het kader van de non-discriminatieverklaring.

¹ Enkel van toepassing voor de participatieraden.

² Zie bijdrage van R. Verstegen, Rechtsbescherming in onderwijsverband, in: Studenten Recht, Acco, 1999, meer bepaald: deel II, hoofdstuk II, blz. 80 tot 93.

2.4 Aanbevelingen aan de overheid ter optimalisatie van de huidige regelgeving

2.4.1 *Statuut van de vrijwilliger*

Wanneer ouders onderwijsleeractiviteiten op school ondersteunen, is er onduidelijkheid over hun **juridische aansprakelijkheid en rechtszekerheid**. Ouders die actief bijdragen tot de schoolwerking via ondersteuning van onderwijsleeractiviteiten, via de participatie aan de activiteiten van de oudervereniging of deelname aan participatie- of schoolraden, investeren daar behoorlijk wat tijd in. De Raad Basisonderwijs vindt het opportuun om na te gaan in hoeverre ook voor onderwijs een statuut van de vrijwilliger in het leven kan geroepen worden zoals het decreet van 23.03.94 betreffende het georganiseerd vrijwilligerswerk in de welzijns- en gezondheidssector voorziet. Dit decreet voorziet in adequate ondersteuning en bescherming van de vrijwilligersorganisaties enerzijds en de vrijwilligers zelf anderzijds. Volgens dit decreet kan de vrijwilligersorganisatie gelden ontvangen voor het financieren van werkingskosten, verplichte verzekering, vorming en onthaal van vrijwilligers. Met het oog op het ontvangen van die subsidie moet een vrijwilligersorganisatie met zijn vrijwilligers een afsprakennota realiseren en moet ze zich laten erkennen door het betrokken departement.

De Raad Basisonderwijs verwacht van een mogelijk **vrijwilligersstatuut** dat het een oplossing kan bieden voor de juridische aansprakelijkheid of rechtszekerheid van ouders. Dit statuut kan ook voorzien in een mogelijkheid tot vergoeden van onkosten. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan een vergoeding voor verplaatsingen die worden gemaakt in opdracht van de school, of aan een etentje voor alle betrokken ouders op het einde van het schooljaar. Tevens acht men een geringe vergoeding voor deelname aan bestuurs- of adviesorganen denkbaar, ondermeer om de communicatie te waarborgen met de ouders die zij vertegenwoordigen.

2.4.2 *Participatie- en schoolraden*

Uit wetenschappelijk onderzoek¹ en op basis van praktijkervaring blijken een aantal knelpunten bij de werking van de lokale school-² en participatieraden.

- De kennis van het wettelijke kader betreffende participatie en medezeggenschap is zeer beperkt³.

1 Van Heddeghem I. en Verhoeven J.C.: *Participatieraden en lokale schoolraden tussen ideaal en werkelijkheid*, in Participatief schoolbestuur.

2 Het onderzoek heeft betrekking op de schoolraden "oude stijl".

3 Spraakmaker, jg. 6, nr. 3, juni 2000.

- Instemmingsbevoegdheid is in vele participatieraden theorie maar geen praktijk¹.
- Bij verkiezingen zijn er heel wat problemen om gemotiveerde ouders te vinden, waardoor de verkiezingen vaak niet doorgaan. Kandidaten uit de lokale gemeenschap vinden is evenmin gemakkelijk².
- Er is een duidelijk tekort aan interessante onderwerpen waar alle leden van de participatieraad zich bij betrokken voelen³.
- De onderwerpen die in het oudercomité en de participatieraad behandeld worden, overlappen elkaar⁴.
- Het is moeilijk om elkaar te leren kennen en waarderen binnen de participatieraad omdat men weinig (gemiddeld drie keer per jaar) samenkomt⁵.
- Het onderzoek toont ook aan dat kansarme ouders en migrantenouders ondervertegenwoordigd zijn⁶.
- Uit onderzoek en uit praktijkervaringen blijkt dat ouders en schoolmedewerkers tevreden zijn over de werking van de participatieraad wanneer deze geregeld samenkomen rond thema's die zij als zinvol ervaren. In die gevallen is dit ruimer dan het minimum dat decretaal werd bepaald. In scholen daarentegen waar men zich houdt aan de decretale minima, is de tevredenheid over de werking van de participatieraden kleiner⁷.
- Vandaag nemen ouders hun taak in een participatie- of schoolraad op als vrijwilliger. Wanneer meer en meer ouders actief participeren aan de arbeidsmarkt bedreigt dit het vrijwillig opnemen van zo'n taak. Nochtans is representatie van ouders nodig.

Ofschoon op basis van bovenstaande vaststellingen vrij vlot geconcludeerd kan worden dat de decreetgever de bevoegdheden van de raden en de frequentie van samenkomst best zou uitbreiden, is de Raad Basisonderwijs ervan overtuigd dat een goede werking van een participatie- of schoolraad vooral samenhangt met de mate van aanwezigheid van een participatieve cultuur op school. Daarom bepleit de raad eerder een **toename van stimulerende en ondersteunende initiatieven** (cfr. infra, punt 3).

1 Spraakmaker, jg. 6, n° 3, juni 2000.

2 idem.

3 idem.

4 idem.

5 idem.

6 Verhoeven, J., Participatieraden en lokale scholraden in Vlaanderen, Garant, 1997, p. 121.

7 Verhoeven, J., Participatieraden en lokale scholraden in Vlaanderen, Garant, 1997, p. 121.

De Raad Basisonderwijs vindt het wezenlijk dat de mening van de ouders die in de participatie- of schoolraad zetelen, gedragen wordt door een bredere groep. De Raad Basisonderwijs meent dat het in die context belangrijk is dat de bestaande ouderverenigingen in de school erkend zouden worden. Mogelijks kan de verkiezing van de ouders in de participatie- of schoolraad vanuit de bestaande vereniging, hier toe een adequaat hulpmiddel zijn.

Zoals in punt 4.2.1 gesteld, bepleit de Raad Basisonderwijs nader onderzoek naar de mate en de vorm waarin een statuut van vrijwilliger voor ouders die in een participatie- of schoolraad zetelen mogelijk is.

2.4.3 *Ombudsdienst*

De overheid zal zich, wil men de trend naar grotere juridisering binnen het onderwijs ombuigen en wil men voorzien in waarborgen voor de ouders, moeten beraden over de functie van een **ombudsman**. De vraag of de ombudsdienst van het Vlaams Parlement deze functie kan vervullen, is blijkbaar reeds in onderzoek. Wie de functie ook zal waarnemen, het lijkt in elk geval aangewezen dat zo'n ombudsdienst kan functioneren hetzij in elke school, hetzij op regionaal niveau. Daarbij moet men zich hoeden voor de beperkingen die nu kleven aan het participatiecollege dat klachten kan ontvangen bij disfunctioneren van de participatieraden in het gesubsidieerd onderwijs (cfr. infra).

2.4.4 *Participatiecolleges*

In de praktijk blijkt de drempel voor de ouders om klacht neer te leggen vrij hoog. Het aantal klachten dat bij deze **participatiecolleges** wordt ingediend en behandeld is zeer gering. Uit de jaarverslagen van de VLOR blijkt dat in 1996-1997 drie klachten werden ingediend, in 1997-1998 drie, in 1998-1999 geen enkele klacht, net zo min als in 1999-2000. Het is weinig aannemelijk dat het aantal problemen in de werking van de participatieraden zo beperkt zou zijn.

Meer waarschijnlijk is dat dit orgaan **onvoldoende gekend** is in de lokale situatie. Een klacht moet bovendien ook voldoen aan diverse vormvereisten. Indien desgevallend het participatiecollege bijvoorbeeld zou kiezen voor een financiële sanctie, dan komt dit ook ten nadele van de school en dus van de kinderen die er school lopen.

De Raad Basisonderwijs meent dat de werking van de participatiecolleges kan worden verbeterd door de bekendheid van de participatiecolleges te verhogen en door een **bemiddelingsbevoegdheid** aan de participatiecolleges toe te kennen. Deze

laatste mogelijkheid zou dan kunnen benut worden voorafgaand aan het toekennen van sanctiemiddelen.

3 Voorwaarden scheppen voor optimale samenwerking tussen ouders en school

Scholen moeten in de mogelijkheid gesteld worden de door het macroniveau omschreven visie op samenwerking tussen ouders en school daadwerkelijk in te vullen. De overheid heeft de opdracht hiertoe de **nodige voorwaarden te scheppen**. In eerste instantie moet de overheid de scholen daartoe de nodige **werkingsmiddelen** en het nodige **personeel** ter beschikking stellen. Daarnaast moeten scholen ook beroep kunnen doen op **onderwijsondersteunende diensten** zoals het ondersteuningscentrum van ouderverenigingen, het CLB, de pedagogische begeleidingsdiensten, de nascholingsdiensten, organisaties in de welzijnssector, enz. Ook hiervoor moeten door de overheid de nodige middelen worden vrijgemaakt. De overheid moet de scholen voorts ook de nodige informatie ter beschikking stellen en aldus een gericht voorlichtingsbeleid vorm geven.

De overheid heeft ook een **emancipatorische** rol te vervullen. Aan het voorlichtingsbeleid van de overheid wordt duidelijk ook een stimulerende opdracht toegekend. De overheid financiert op projectmatige wijze een aantal initiatieven tot verbetering van de samenwerking tussen ouders en school. Verder stelt men vast dat het analysekader van de inspectie een aantal indicatoren omvat met emancipatorische impact ten aanzien van de samenwerking tussen ouders en school.

3.1 Ondersteuning

3.1.1 Beschrijving

Vanuit het macrobeleid worden scholen rechtstreeks ondersteund via het ter beschikking stellen van financiële of personele middelen. Tevens worden scholen ondersteund via de financiering van een aantal tweedelijnsorganisaties die tot doel hebben de scholen te ondersteunen in het nastreven van specifieke doeleinden.

Er is binnen het departement onderwijs, administratie basisonderwijs een **steunpunt voor ouders en leerlingen in het basisonderwijs**. Bij dit steunpunt kan men terecht voor vragen over rechten en plichten van ouders en leerlingen en over

participatiemogelijkheden in het basisonderwijs. Dit steunpunt werkt vooral informerend en doorverwijzend.

Bij de totstandkoming van het decreet over de ondersteuningscentra van ouderverenigingen en van de erkende verenigingen van 1996 ging de Vlaamse decreetgever er vanuit dat een school maar een kwaliteitsvol beleid kan voeren als alle participanten – dus ook de ouders – mee betrokken worden. Om dit doel te bereiken werd in het decreet voorzien dat de ouderkoepels een werkings- en projectsubsidie krijgen.

De overheid voorziet in financiering voor de **pedagogische begeleidingsdiensten** die vanuit hun algemene opdracht tot ondersteuning van scholen en tot bevordering van de onderwijskwaliteit ook initiatieven kunnen nemen met betrekking tot de samenwerking tussen ouders en school. De pedagogische begeleidingsdiensten kunnen bijvoorbeeld ondersteuning bieden bij het streven naar een meer participatieve cultuur, wat voor de samenwerking tussen ouders en school een belangrijke voedingsbodem is.

Ook de door de overheid gefinancierde **centra voor leerlingenbegeleiding** hebben een opdracht in de samenwerking tussen ouders en school. De focus van de centra voor leerlingenbegeleiding ligt eerder in de relatie tussen de individuele ouders en de school. Zo kan het CLB als tussenpersoon fungeren voor een individuele ouder die moeizaam de weg naar de school vindt, als draaischijf optreden naar het hulpverleningsnetwerk, in overleg met school en ouders een bijdrage leveren in het opstellen van het individueel handelingsplan voor leerlingen met bijzondere noden.

Verder worden door de overheid ook **financiële middelen** voorzien voor **nascholing** van schoolteams, individuele leraren, directieleden en CLB-leden.

3.1.2 Aanbevelingen

De Raad Basisonderwijs onderstreept het belang van een **voldoende financiering** en van **voldoende personeel** voor het basisonderwijs. De raad beschouwt dit als een noodzakelijke voorwaarde om de nodige ruimte te maken voor samenwerking tussen ouders en school.

Omwille van de kansen op een meer professionele en doelgerichte werking van scholen wordt daarbij veel belang gehecht aan een **voldoende financiering van onderwijsondersteunende diensten**. Enerzijds kunnen deze de scholen, met kennis van zaken en met ervaring, ondersteunen in het formuleren van een eigen schoolprofiel binnen de contouren van het pedagogisch project, in het maken van een analyse van omgevings- en schoolfactoren, in het uitwerken en uitvoeren van

actieplan en in evaluatie en bijsturing. Anderzijds kunnen zij ook instaan voor vorming van onderwijsparticipanten, hetzij per geleding, hetzij gezamenlijk.

De Raad Basisonderwijs formuleert – met het oog op een adequate werking – met betrekking tot de **financiering van de ondersteuningscentra** van de **ouderverenigingen** en van de erkende verenigingen, volgende aanbevelingen:

- vaststellen van éénduidige criteria voor de erkenning en beoordeling van de ingediende projecten rekening houdend met de eigenheid van de doelgroep;
- voorzien in éénduidige criteria voor de erkenning van ondersteuningscentra, zodat de ouderverenigingen van kleine onderwijsverstrekkers niet worden uitgesloten;
- voorzien in een voldoende hoog subsidiëringsbedrag en dit bedrag ook effectief toekennen, zodat vormingswerk voor ouders in alle basis- en secundaire scholen mogelijk wordt;
- voorzien in de mogelijkheid om permanente basisfinanciering met vraaggestuurde financiering te combineren; hierdoor worden mogelijkheden gecreëerd voor een meerjarenplanning van de diensten, en afstemming op de vraagzijde;
- voorzien in de mogelijkheid dat bepaalde projecten, mits een jaarlijkse programmering en rapportering, voor meerdere jaren erkend en gegarandeerd worden;
- respecteren van de voorziene data in het decreet, zodat de ondersteuningscentra vóór de aanvang van het schooljaar weten over welke middelen ze beschikken om het werkingsjaar degelijk te kunnen voorbereiden.

Met betrekking tot een adequate werking van de participatieorganen is het nuttig dat wordt voorzien in ondersteuning van initiatieven tot **vorming van de verschillende geledingen in de formele participatieorganen**. Het is opportuun dat de verschillende geledingen inzicht krijgen in elkaars achtergronden en agenda's ten aanzien van de schoolwerking, elkaars taalgebruik en communicatiepatronen. In dit verband wordt beklemtoond dat vorming van slechts één geleding, in het bijzonder de ouders, weinig effectief is omdat vanwege de verschillende actoren inzicht moet groeien in de eigenheid van elke geleding.

3.2 Emancipatie

3.2.1 Beschrijving

De overheid neemt ook doelgericht initiatieven om via haar **voorlichtingsbeleid** de samenwerking tussen ouders en school te stimuleren. De overheid maakt daarbij momenteel gebruik van drie concrete middelen: Klasse voor ouders en leerkrachten, de Gids voor ouders met kinderen in het basisonderwijs, de website van het de-

partement onderwijs waarop ook de gids voor ouders, informatie m.b.t. leerrecht en leerplicht en de schoolvakantieregeling beschikbaar zijn.

Via projecten zoals **onderwijsvoorrangsbeleid** en **zorgverbreding** wordt getracht de aandacht voor samenwerking tussen ouders en school te versterken. In het onderwijsvoorrangsbeleid wordt van de scholen verwacht dat ze een contract afsluiten met een erkend regionaal of lokaal integratiecentrum voor migranten. Dit contract vormt een uitgangspunt voor het vormgeven van schoolopbouwwerk. Schoolopbouwwerk heeft als doel een school te stimuleren actief stappen te zetten om de kloof tussen school en ouders te verkleinen. Volgende actieterreinen worden daarbij beoogd: vaardigheden van leerkrachten, verschaffen van inzicht in onderwijsstructuren.

Het **schoolopbouwwerk** richt zich gelijktijdig op de school, op de ouders en op de buurt omdat achterstelling en achterstandsverwerving mechanismen zijn die elkaar versterken¹.

Ook in het project zorgverbreding is betrokkenheid van ouders opgenomen als één van de doelstellingen. De actieterreinen in zorgverbreding lopen parallel met deze in het onderwijsvoorrangsbeleid.

Verder worden in het **analysekader** dat de **inspectie** hanteert bij schooldoorlichtingen een aantal indicatoren opgenomen die geen directe link hebben met de regelgeving, maar eerder een emancipatorische uitwerking beogen op het schoolniveau². De indicator waarbij gepeild wordt naar de frequentie en de inhoud van vergaderingen en overlegmomenten met externen (zoals de oudervereniging) is daar een mooi voorbeeld van. Ook de indicator die peilt naar de mate waarin de directeur en de leerkrachten geregeld informeel contact hebben met ouders als ondersteuning van de evolutie in de ontwikkeling van de kinderen, past hierbij. Verder is nog een indicator opgenomen die nagaat of het schoolteam in staat is om, in overeenstemming met de eigen doelen, hulp van ouders aan te wenden.

3.2.2 Aanbevelingen

De Raad Basisonderwijs stelt dat de overheid een **emancipatorische opdracht** ten aanzien van het onderwijsveld kan opnemen, indien dit **kadert in een visie** die ontwikkeld en overlegd is met verschillende onderwijsparticipanten.

¹ Vlaamse Onderwijsraad, Advies schoolopbouwwerk, 15 maart 1994.

² Schooldoorlichtingen in het gewoon en buitengewoon basisonderwijs, Een informatie- en werkmop voor het schoolteam.

De Raad Basisonderwijs meent dat met betrekking tot dergelijke emancipatorische opdrachten ook een **taakverdeling** moet worden overlegd met de verschillende onderwijs-participanten. De Vlaamse Onderwijsraad biedt daartoe een uitstekend forum.

De Raad Basisonderwijs is ervan overtuigd dat door de overheid opgenomen opdrachten aansluiting moeten vinden bij reeds bestaande initiatieven. Een voorbeeld kan dit verduidelijken. Het is wenselijk dat tussen het tijdschrift "Klasse voor ouders" en de vergelijkbare, reeds bestaande tijdschriften vanwege de koepels van ouderverenigingen, samenspraak en overleg is zodat deze op elkaar worden afgestemd.

BIBLIOGRAFIE

- Bronneman-Helmers, H.M. (1999), *Scholen onder druk*, Den Haag, Sociaal en cultureel planbureau
Brug, jaargang 43, n°3
Centre for educational research and innovation (1997), *Parents as partners in schooling*, OESO
Coleman, Marianne and Anderson, Lesley, *Managing Finance and Resources in Education*,
PAUL CHAPMAN PUBLISHING Ltd.
D'hulster Wim, *Coöperatief samenwerken aan de zelfgekozen doelen, daar zit de kracht van Klimop*,
in: De innoverende kracht van de school (2000), Acco
Decreet basisonderwijs, 25 februari 1997 (B.S. 17-4-1997)
Decreet betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding, 1 december 1998 (B.S. 10-4-
1999)
Decreet betreffende de medezeggenschap in het gesubsidieerd onderwijs, 23 oktober 1991
(B.S. 14-11-1991)
Evocatief, ouders voor ouders, 10de jaargang, 2de trimester
Koning boudewijnstichting (1999), *Statuut van de vrijwilliger*, Brussel
Hogeboom, B. (1994), *Ouders en schoolsucces, Activiteiten om ouders bij het onderwijs te
betrekken*, Swets en Zeitlinder
Hornby, Garry (2000); *Improving Parental Involvement*, London and New-York, Cassell
Hoste, Wim (2000), *Façade of Fundament? Het pedagogisch project in de basisschool: een kritische
analyse*, Universiteit Gent
Klasse voor leerkrachten, april 2000, n°104
Klasse voor leerkrachten, september 2000, n°108
Klasse voor ouders, april 2000, n°38
Koogo, jg 3, n°4
Koogo, jg 3, n°6
Koogo, jg 4, n°4
O'Callaghan, Brien J. (1993), *School-based Collaboration with Families*, San Francisco,
JOSSEY-BASS PUBLISHERS
Peters J.J. (1997), *Ouders en de school* in: Losbladig onderwijskundig lexicon, SB2000, p. 1-15
Rogo, *Aanraderslijst. Bestselleractiviteiten van ouderverenigingen uit het hele Vlaamse land*.
Schooldoorlichtingen in het gewoon en buitengewoon onderwijs. Een informatie- en werk-
map voor het schoolteam
Sociaal en cultureel planbureau (1999), *Scholen onder druk*, Sociale en culturele studies - 28,
Den Haag
Spraakmaker, jg. 6, n°3, juni 2000
Swap, McAllister Suzan (1993), *Developing home-school partnerships, from concepts to practice*,
New-York and London, Teachers College, Columbia University

- Van Loo, José e.a.(1994), *Gebaat bij resultaat: Leidraad voor effectief onderwijs aan allochtone leerlingen*; Den Haag, Sardes
- Verhoeven, J.(1997), *Participatieraden en lokale schoolraden*, Garant
- Vernooy, C.G.T. (1981), *School / buurt*, GEON
- Vernooy, C.G.T. (1981), *School / ouders*, GEON
- Verstegen R., *Rechtsbescherming in onderwijsverband*, in: *Studentenrecht (1999)*, Acco
- Vlaamse Onderwijsraad (1994), *Advies Schoolopbouwwerk*
- Werkboek Samen kunnen wij meer, Samenwerken met ouders in de wijk Laakkwartier-Noord*, Den Haag

De Raad voor het Basisonderwijs heeft een visietekst goedgekeurd over de samenwerking tussen ouders en school. De visietekst omvat vier delen: de visie zelf, en de actiemogelijkheden voor respectievelijk de school, de ouders en de overheid.

De Raad stelt voorop dat in een goed functionerend samenwerkingsverband ouders en school als gelijkwaardige partners moeten functioneren, waarbij de partners gezamenlijke maar ook eigen verantwoordelijkheden hebben.

De Raad beklemtoont dat elke school zichzelf moet kunnen profileren, ook in de samenwerking tussen ouders en school. Elke school moet rond die samenwerking een bewust en expliciet beleid voeren. Dat beleid legt ze vast in een beleidsplan waaruit concrete actiemogelijkheden voortvloeien.

Om de school te helpen zo'n beleids- en actieplan uit te werken, vertaalt de Raad de visietekst in een aantal basisvragen: krijgen de ouders informatie over wat zij van de school mogen verwachten en over wat de school van hen verwacht, worden ze betrokken bij beslissingen over schoolwerking, enzovoort. Daarnaast somt de Raad specifieke factoren op die de samenwerking tussen ouders en school kunnen beïnvloeden en inventariseert hij inspirerende praktijkvoorbeelden.

Het derde deel geeft inzicht in de actiemogelijkheden voor de ouders. De Raad gaat ervan uit dat elke ouder door zijn schoolkeuze instemt met het pedagogisch project van de school. Dat is voor de ouders het vertrekpunt om mee te werken aan het schoolbeleid of om nieuwe initiatieven te stimuleren. Van die actiemogelijkheden geeft de visietekst voorbeelden uit het concrete school- of ouderverenigingsleven.

Vervolgens wordt de visie toegepast op de rol van de overheid. Als algemeen principe geldt dat alle overheidsactoren de school voldoende speelruimte moeten gunnen voor creativiteit, deskundigheid en flexibiliteit. De Raad kent de overheid twee hoofdopdrachten toe. Ze moet de minimale rechten en plichten van alle actoren in de samenwerking tussen ouders en school waarborgen, en ze moet voorwaarden scheppen voor een optimale samenwerking.

ISBN 978-90-441-1177-4

9 789044 111774